

Het Belgische domdenken

Smaadschrift

Johan Anthierens

bron

Johan Anthierens, *Het Belgische domdenken. Smaadschrift*. Kritak, Leuven 1986.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/anth004belg01_01/colofon.htm

© 2008 dbnl / erven Johan Anthierens

Een balkanker is een anker waarmee zolderbalken in de muur bevestigd worden. In België een gevreesde ziekte.

De opgezette Belg Biologieles

'Kijk uw Belg goed in de ogen en prent uzelf de kleur ervan in het geheugen, zodat u straks, wanneer de echte kleuren zijn verbleekt, de juiste kunstogen kunt kiezen. Om beschadiging te voorkomen doodt u zonodig de Belg onder een kaasstolp met gas. Stop alle lichaamsopeningen dicht met watten en laat het lichaam in de zon drogen. Eenmaal droog opent u de Belg via een snede midden over de borst. Knip de opperarm los met een nijptang en stroop de huid af. Spieren verwijdert u met een mesje; de hersenen lepelt u uit het achterhoofdsgat. Rol de huid, onder kwistig gebruik van conserveringsmiddelen, terug en vul hem op met behulp van ijzerdraad, watten en houtwol. Geef tot slot de Belg zijn houding; op een (schommelend) stokje schijnt het leukst te zijn.'

Wie in bovenstaande tekst het zelfstandig naamwoord *Belg* vervangt door *papegaai* reconstrueert een recept van bioloog-publicist Midas Dekkers in NRC-Handelsblad van zaterdag 25 januari 1986. Menig Belg leeft zo weinig assertief dat er een vorm van opzet(ten) mee gemoeid lijkt. Die bewusteloosheid wil het pamflet doorbreken. De winterslaap duurde lang genoeg. Tot in den treure lieten wij het hoofd hangen, onze veters voelden zich op de vingers gekeken.

Te zeer hebben wij ons gevoegd naar, hebben wij ons gedragen, geschikt in. Hoogste tijd voor een volkbreek van weerbaarheid.

Een explosie van eergevoel.

Waarde landgenoot, stroop uw huid op en maak een gespierde vuist. Verwijder de proppen uit alle openingen, schud zaagsel en houtwol van u af, verbreek de ijzerdraad om de polsen. Laat u niet meer kooien door paapse en andere gaaien.

Roer uw snavel. Beroer uw zinnen.

Landgenoot. Lotgenoot. Lontgenoot! Lees de hierna volgende hoofdstukken en barst los in tegenstand.

Zet u schrap, gebruik uw tong als verbale steekvlam.

Belg, zet hem op!

Una settimana particolare*

De paus is geraffineerd rasacteur

Dagblad Het Volk, donderdag 23 mei 1985, hele breedte van de bladzijde 17

Pausbezoek was een deugddoende kermis

Kardinaal Godfried Danneels in dagblad De Morgen, donderdag 23 mei 1985, hele breedte van bladzijde 22

Hij knielt, hij kust de grond en de aarde krimpt van schaamte

Hugo Claus, litanie 'Een weerzinwekkend bezoek', vers 8

Het bezoek dat de bisschop van Rome van 16 mei 1985 tot en met 21 mei van die jaartelling aan België bracht, volgde op bizarre voortekens. Er was het tegenvallend visiteren van het Calvin- en Lutherland Holland, een niet zo'n deugddoende kermis die de Franse krant Libération vulcaniseerde in de voorpagina-kop 'Le pape se fait sonner les cloches'¹. Wij kunnen die samenvatting niet tegenspreken: tussen de nonnetjes die de hoofdman vanop poepschone Utrechtse trottoirs verwelkomden stonden punk-individen die ten aanschouwe van J.R. (Johannes van Rome) hun condylomata exhibeerden en hun c&a-confectie lieten zakken. Veeg voorteken eveneens op de Belgische vooravond van 15 mei in de overlidenskolommen

* Het hoofdstuk 'Una settimana particolare' leest als een eresaluut aan loodgieter Paul Brock, eerbare en eenzame tegenpaus, organisator en 'bezieler' van de 'Nacht van de Godsdienstwaanzin'.

van de katholieke krant De Standaard. Op die dwaallichten-plek stond het heengaan van weduwe Marcel de Paepe, geboren Paula van Paepegem. Ook vernam de lezer het smartelijk verscheiden van Rob en Erna Rosenkranz; drie uitverkoren namen die het 'moment suprême' op de valreep moesten missen. Op vrijdag 10 mei kent de Gazet van Antwerpen een zwak moment en misbruikt het bezoek van de Vader om de spot te drijven met een provincie waar de 'gazet' geen voet aan de grond krijgt: op bladzijde 4 staat het bericht 'Limburg biedt paus eigen boek aan', de daar tegenover liggende bladzijde 5 bloklettert: 'Limburg nog ontwikkelingsgebied'. Christenen onder elkaar moeten niet zo katten.

Hoopvol voorteken is het officiële Vaticaan-communiqué van donderdag 9 mei dat de Braziliaanse bevrijdingstheoloog Leonardo Boff voorgoed de mond snoert. Jezus kon stommen laten spreken, de paus presteert het omgekeerde. Hij is de trefzekere spookrijder van de vrije meningsuiting.

De overheid heeft er alles aan gedaan om van het bezoek geen splijtzwam te maken: voor ketters, agnosten, atheïsten, wederdopers, bokkerijders en andere kinderen der duisternis mag de komst geen doorn in het oog zijn. Op 15 juni 1984 geeft de christen-liberale regering op een briefje dat het verblijf van Zijne Heiligheid de sfeer van een gemoedelijke fancy fair niet overstijgen zal. Geen komst om je druk over te maken. Heus niet. 'Op een vraag van volksvertegenwoordiger André Baudson omschrijft premier Wilfried Martens de pausreis als een privé-bezoek van een vreemd staatshoofd met een louter pastoraal karakter. Daarom ook zal de paus op zijn trip niet door ministers worden begeleid. Als staatshoofd wordt hij alleen behandeld bij zijn aankomst en vertrek, wanneer hij door de koning wordt begroet.' (Staf Herten in het weekblad Humo van 9 mei 1985).

Maar een zekere onrust zenuwt door en slaat over in gemor. Naar Nederlands voorbeeld verschijnt op de schuttingen het 'Pope, go

Rome' en hier en daar in Vlaamse velden en wegen klagen alleen-staande heiligenbeelden over molestee-stress. De hoofdartikelen-schrijvers van de godsdienstige pers omgorden hun schort van catecheet om de recalcitrante medeburger Godsvrede in te prenten. Leo Marynissen, onder de hoofdschuddende kop 'Onverdraagzaamheid', in Het Volk, datum 5 april 1985: 'Het aangekondigde bezoek van J.P. II aan ons land heeft blijkbaar heel wat zenuwachtigheid veroorzaakt binnen een aantal maatschappelijke groepen die buiten het katholicisme staan. Heeft men in deze lage landen misschien schrik van dit pausbezoek en zo ja, waarom? Dat een aantal onbeduidende groepen zich bewust anti-paus opstellen, omdat zij nu eenmaal de provocatie in hun vaandel voeren, laat ons onverschillig. Dit behoort tot de folklore van een democratie. Dat een bepaalde maatschappelijke groepering, die een heel wat ruimer deel van de bevolking omvat, deze provocatie genegen is en zelfs intellectueel steunt, is een bedenkelijk verschijnsel. De socialistische media laten er geen twijfel over bestaan dat zij in zekere mate ingenomen zijn met de campagne die tegen de paus wordt gevoerd, haatcampagne die zich onder meer uit in schandalige affiches en graffiti, die uitermate beledigend zijn voor de paus maar ook in criminele daden, zoals de brandstichting in Leuven. (...) Wat heeft de vereniging van vrijzinnigen in ons land bezielde om zo negatief over het pausbezoek te oordelen? Zij bewijzen door hun kritiek alleen maar dat ze geestelijk in feite minder vrij zijn dan zij beweren! (...) De paus komt tenslotte niet naar België voor de andersdenkenden maar voor de katholieken en die zijn nog altijd in de meerderheid. Ongelovigen en vrijzinnigen mogen hierover hun gedacht hebben maar hun onverdraagzaamheid getuigt van een angstaanjagende evolutie.'

Gazet van Antwerpen constateert op 18 april dat kerken in lichterlaaie staan en Maria's op sokkels geschoffeerd worden - de

Beeldenstorm revisited - zonder dat één stem van afkeuring weerklinkt. Het artikel besluit met de verzoenende oproep: 'Het respect voor anderen is de bouwsteen van onze samenleving. Vandaar ook dat verdraagzaamheid consequent moet verdedigd worden.' Verderop in het nummer stenigt de Gazet BRT-presentator Emiel Goelen die het bestaan heeft in de 'Steek er wat van op'-show² drie gelovigen en twee vrijdenkers bedaad-kritische vragen aangaande het bezoek voor te leggen. Slotzin uit de recensie: 'Dat de BRT dergelijke vertoning toelaat, waarbij een groot deel van de katholieke opinie op een schaamteloze manier geprovoceerd werd, is gewoon onaanvaardbaar.'

Donderdag 2 mei is het de beurt aan Frater Frans (van Erps) om in De Nieuwe Gids op een plas wijwater uit te varen tegen provocerend antiklerikalisme en twee dagen later zorgt voorbidder én dagsluiters Manu Ruys in De Standaard voor een glas-in-lood geformuleerde apotheose: 'De kritiek die in een bepaalde vrijzinnige hoek, waar enkele labiele en gefrustreerde intellectuelen hun nummertjes mogen opvoeren, dienaangaande hoorbaar is, wordt ingegeven door een beschamende bekrompenheid die herinnert aan een antigodsdienstig obskurantisme, dat men niet meer voor mogelijk achtte.'

Onder de noemer 'Klimaat van wraaklust' stopt de gezaghebbende journalist het CCC³-terrorisme en de anti-pausprotesten in één artikel. De banvloek verschijnt drie dagen na de CCC-aanslag op het VBO⁴-gebouw waarbij twee brandweermannen omkwamen. Persoonlijk was ik net zo geschokt door de lengte van de limousine waarmee VBO-patron Raymond Pulinckx de ravage kwam opmeten, als door de bomwagen in kwestie.

★ ★ ★

Buiten Vlaanderen als moerasvochtige versie van Castel Gandolfo, houden journalisten - ook van goéden huize - zich met nog wat meer bezig dan psalmen uittikken en vespersvrijheid preken. Ene B. Kemmeren, tot 1976 algemeen secretaris van de Nederlandse Franciscanen, in een bijdrage voor de progressief-katholieke de Volkskrant van 2 april 1985: 'Helaas moet je van de huidige paus zeggen dat hij wel zijn tiara heeft afgelegd, maar niet zijn streken. Overal waar hij komt verschijnt hij als een machtig man, omringd door een groot gevolg'en beschermd door veiligheidstroepen. Evangelisch en theologisch gezien is dat een misgreep.

Hier kan men tegen inbrengen dat de veiligheidsmaatregelen niet genomen worden door het Vaticaan, maar daar staat tegenover dat de paus zich zo laat behandelen. En te oordelen naar zijn manier van doen, bevalt het hem uitstekend. De twaalf legioenen engelen die Jezus in de hof van Olijven weigerde voor zijn bescherming, moeten voor deze paus overuren maken.

Terwijl Jezus van zichzelf zei: Mijn rijk is niet van deze wereld, laat deze paus zich verwennen als een van de groten - de grootste? - van de aarde. In het museum Catherijneconvent in Utrecht hangt een schilderij uit het begin van de zeventiende eeuw met een afbeelding van Jezus en de paus. Het onderschrift luidde toen al: *Hier bij zo schijnttet dat in stoet de knecht boven de meester gaef.*

Aldus het Volkskrant-knipsel. Wat kan men deze paus verwijten, handenwringt Leo Marynissen. Een en ander, journalist-organist, synchrone synthesizer van het Roomse gebimbambeier, onder meer dat hij een offerblokkenkraker is. In de liberale kwaliteitskrant NRC-Handelsblad van 8 mei 1985 bladert Rik Rensen in de boekhouding van het Vaticaan en prijst de talenten - oudgriekse betekenis van het woord - van de Poolse zielenverzilver. Het pastorale uitvliegen naar wijd en zijd zorgt voor toenemende manna boven het Sint-Pietersplein. Citaat: 'Een ding is zeker. Sinds Jo-

hannes Paulus II aan het hoofd staat van de katholieke kerk zijn de vrijwillige bijdragen van de katholieke gelovigen fors gestegen. Een simpele vergelijking spreekt boekdelen.

Paus Johannes XXIII haalde jaarlijks gemiddeld twaalf miljoen dollar op. Tijdens het pontificaat van Paulus VI daalden de bijdragen tot ruim vier miljoen dollar, de huidige paus is er door zijn vele reizen in geslaagd de Sint-Pieters-penning, zoals vrijwillige bijdragen worden genoemd, weer in ere te herstellen. Opbrengst in 1984: exact zesentwintig miljoen dollar. Wat de financiële opbrengst van de pauselijke reis naar de Benelux zal zijn, wordt in een later stadium prijs gegeven.'

Het blijft schatten naar de taille van het Roomse gouden kalf; er is nauwelijks iets bekend van de geldsluizen die de verschillende Vaticaanse instituten manipuleren, maar elke waarnemer stuit op een netwerk van fortuinlijke aderen in de rots van Sint-Pieter. Bij de huidige vertegenwoordiger van het hiernamaals zou ik geen tweedehandse pausmobiel kopen, vooral niet met in het achterhoofd de actieve Vaticaanse Banco Ambrosiano waar de maffia safe zit. De bank van God springt nogal lichtzinnig om met zijn aandeelhouders die hun zilverlingen-bestaan beklinken onder een Londense brug, zoals Roberto Calvi in 1982, of die - in pure Borgiaanse stijl - een beker vergiftigde koffie worden voorgezet. Die laatste attentie overkwam Michele Sindona, de financiële biechtvader van het Vaticaan, in maart 1986.

Wat men deze uitmuntende monseigneur kan verwijten? De Nederlandse dominee H.J. Hegger pepert hem in de meest absolute dictator te zijn omdat hij ongelovigen en overtreders van zijn waarheid veroordeelt tot de eeuwige folteringen van de hel. Wereldse tirannen nemen genoegen met het fysiek uitschakelen van een tegenstander, de leer van de paus bespringt de nieuwgeborene in de wieg en gijzelt hem tot aan het graf. De man van Go(u)d gaat alle onze

gangen na, rekruteert onze diepste gedachten, interrumpeert intieme handelingen, speelt Fellini - mijter als megafoon - aan de voet van het ledikant. Hij deelt de lakens uit waarbinnen wij houden van.

De kerk gunt de vrouw een ziel van aluminiumfolie.

★ ★ ★

*Hij komt eraan, ik hoor de psalmen
Ik ga een straatje om.
Maar het blijft stinken in stegen
en lanen.
Ik zie Vlaanderen niet meer
door de walmen van zijn soutane.
'Een weerzinwekkend bezoek', vers 5*

Het privé-bezoek van louter pastoraal belang trekt de welwillende aandacht van de Belgische overheid. Over de permanente opwinding van hostie-junk koning Boudewijn leest u in een aan hem gewijd hoofdstuk.

Ter opluistering van de visite en bij wijze van goedgunstige confetti strooit een Koninklijk Besluit met strafvermindering. Boeven van banaal allooi boeten er twee maanden cel bij in, zondaars met een gunstig civiek certificaat - oud-strijders, verzetslui - komen vier maanden vroeger dan voorzien op vrije voeten⁵.

Het Brussels bedrijf nv Verwarmingsdienst trakteert zijn personeel op een halve dag vrij om de Blijde Intrede in Brussel bij te wonen. De geste gaat *é*xclusief naar de katholieke werknemer; wie die halve kans wil uitbuiten moet een *doopbewijs* voorleggen, en/of een lidmaatschap van de christelijke vakbond en/of de katholieke Christelijke Volks Partij CVP. Ook een certificaat van *kerkelijk huwe-*

lijk ontsluit de poorten van het bedrijf een halve dag vroeger. Via dit elegant aanbod kan de Verwarmingsdirectie de staat van genade van zijn employees in kaart brengen en belet tegelijk dat een ketterse voyeur de Opperpriester met de handen in de broekzakken begaapt⁶.

Als de Pelgrim zich van Brussel naar Namen begeeft wordt de snelweg voor het aardse verkeer gesloten. Zéér terecht, absolveert Knack-directeur Frans Verleyen in het nummer van 22 mei, en licht zijn zegen toe: 'Dat een paus zoveel staats hulp krijgt is een betuiging van respect aan de Europese kulturele wording die voor tachtig procent uit kerkgeschiedenis bestaat. In al onze streekromans klinkt af en toe het geluid van de dorpsklokken: tot kort geleden signaleerde zij ook de burgerlijke tijd en de momenten van rust, arbeid, brand, oorlog, dood en leven. Zelig is hij die hun geluid niet kan verdragen.'

De audiovisuele bijenkorf aan de Brusselse August Reyerslaan loopt zowat leeg; de franstalige omroep, RTBF⁷, laat een legioen van 427 personeelsleden bij het Paus-Onthaalcomité accrediteren, de BRT doet het met honderd man minder, 324 uitgeschreven pause-partouts. Maar die manschappen stáán er dan ook; uit het zesdaagse bezoek slepen de camera's zestig televisie-uren. Een rekensommetje leert dat Karol Wojtyła 144 uren op Belgisch grondgebied vertoeft; min 6 × 8 uren nachtrust resteren er 96 actieve pausurén, waarvan de BRT er twee derde uitschept. Een bezoek als een Olympische performance van een met brokaat getooide krachtpatser.

Binnen de BRT-nieuwsdienst breidt een speciale pausredactie aan een rode loper, 'De paus bij ons', een brochure waarmee het omroepinstituut zich integraal identificeert. Op het omslag staat boven de eigenlijke titel gestipuleerd 'BRT-nieuwsdienst' en onderaan 'brt uitgave' en het eerste schutblad herhaalt dat het om een 'brt brochure' gaat. In die paapse baedeker dumpen de exegeten van

dienst, lekebroeders Etienne van den Bergh, Tony van den Bosch, Herman Clerinx en Walter van Peel, feiten en cijfers en tonnematen over de Almachtige Komintern en de opeenvolgende vadertjes ervan in het Roomse Kremlin. Hoe touchant de redactie door de knieën gaat leert de passage over het Waalse Maria-oord Banneux, een van de Walibi⁸-grapjes waarmee het katholicisme nu en dan zijn amusementswaarde opvijzelt. De cursivering is ook van de auteurs:

Nauwelijks enkele dagen na de verschijningen in *Beauraing* verscheen de Maagd Märia in *Banneux*.

Zondag 15 januari 1933. In het gezin Béco, dat zich weinig voor godsdienst interesseerde, keek de twaalfjarige *Mariette* 's avonds door het raam naar buiten. Ineens zag ze - zo vertelde ze later - in de tuin een vrouw staan, stralend van licht. 'O moeder,' riep ze, 'een mooie vrouw in de tuin... Ik zeg je dat het de Heilige Maagd is. Ze lacht naar me. Ze is zo mooi.'

Nog zeven keer zou Maria aan Mariette verschijnen. Ze noemde zich de 'Maagd der Armen' en één keer de 'Moeder van de Verlosser, de Moeder van God'.

Getuigen waren bij de laatste verschijning aanwezig. Ze vertelden: 'Na het bidden van verschillende rozenhoedjes hief Mariette de handen omhoog, ze ging een stap vooruit en knielde. Daarna hebben wij haar zachtjes horen antwoorden: "Ja."

Na enkele minuten, nog altijd geknield maar zeer voorovergebogen, rustend op de ellebogen, weende ze. Ze zuchtte zachtjes en toonde zich uiterst bedroefd. Ze trachtte ondanks haar tranen enkele Weesgegroeten te bidden.

Een van ons riep haar vader. Hij was ten zeerste onder de indruk van de verslagenheid van zijn kind en nam haar in zijn armen.'

Achteraf belastte *Mgr. Kerkhofs* de theoloog *Scheuer* met het onderzoek naar de echtheid van dit gebeuren. Het viel hem op dat Maria eerst enkele stappen deed naar een bron en een teken gaf vóór

ze iets zei. Dit was een nieuw gegeven en precies deze aparte kenmerken deden hem de authenticiteit van de feiten erkennen.

Sherlock Scheuer is niet over één nacht ijs gegaan, zoveel is zeker. Op dinsdag 21 mei 1985 verplaatste de paus zich naar Banneux om de authenticiteit hoogst persoonlijk te herbronnen. Een voor Rome verblijdend mirakel is dat Maria zich in elk verschijningsoord transfigureert van Moeder der Armen tot Melkkoe der Kerk. Wonderlijk om zien hoe deze betoverende caissière kapitalen slaat uit de armzalige zakken van blinde zienden.

★ ★ ★

Hoe verloopt het privé-bezoek van een pastor aan zijn parochiekudde? Onopgemerkt, zo moge blijken uit een situatieschets in *Gazet van Antwerpen*⁹.

‘Vijftienhonderd agenten uit Groot-Antwerpen waren op de been en bij de rijkswacht waren drie weken geleden de verloven ingetrokken. De politiediensten hadden tevoren alle huizen en kantoren langs de route van het pauselijk gevolg in kaart gebracht. De bewoners en werknemers waren op fiche gezet. Gisterochtend werden de riolen een laatste maal doorzocht op springtuigen. Vóór zes uur 's ochtends stonden gendarmes en politie langs de route opgesteld. De bewoners langs de pauselijke route hadden instructie gekregen om alle ramen dicht te houden. (...) Langs de gehele reisweg werden toeschouwers en vensterkijkers door rijkswachters en agenten in burger met telegenzen gefotografeerd en op video vastgelegd. Aan het vastleggen van het publiek werden kilometers film besteed. Op de daken aan de kaaien, in de katedraaltoren en onder het dak van het stadhuis stonden scherpschutters met FAL-geweren en shotguns opgesteld. Alle beschikbare leden van de Opsporingsdienst, Gerechtelijke Politie, BOB¹⁰ en staatsveiligheid hadden zich - onopval-

lend maar gewapend - onder het publiek gemengd. De kogelvrije pausmobiel werd in looppas begeleid door agenten van de staatsveiligheid, rijkswacht en politie. In de kolonne liepen de Vatikaanse veiligheidsagenten mee. Voor de pausmobiel reed een Mercedesstationwagen met vier antennes voor rechtstreekse verbindingen met de Antwerpse en Brusselse centrales en met als passagiers leden van de Dyane-interventiegroep. Deze elite-eenheid was kwasi geheel opgevorderd. Achter de paus reed een klini-mobiel en een ziekenwagen, terwijl aan de Lijnwaadmarkt een Rode Kruispost stond opgesteld en in het Middelheimziekenhuis de afdeling Intensieve Zorgen en de operatiekamers werden gereed gehouden voor noodgevallen.'

Een Hosanna-gebeuren met een kruitdamppluchtje aan, een prediker pralend op een prikbord van scherp geslepen bajonetten, een jubelende schare die onder schot wordt gehouden... van Jezus op zijn langoor in Jeruzalem tot de gepantserde paus in onze straten, welk een opmars der vooruitgang!

Maar het blijft een katholiek onderonsje, vrijdenkers kunnen een andere kant opkijken. Dat had u gedacht. Je moest in mei 1985 abnormaal loensen om náást het totaalgebeuren te kijken.

★ ★ ★

Paus-onvriendelijke oprispingen in 1985 werden professioneel onderdrukt, publieke tekens van ongenoegen over het bezoek waren niet toegestaan. Grafische pausprotesten werden weggehaald, in beslag genomen, de initiatiefnemers ervan beboet. Anderzijds stonden antichristenen in de bank en bij de bakker en de slager oog in oog met levensgrote pausposters. De gepatenteerde onkerkelijken wisselden geld, kochten croissants en betrokken frikadel onder een vierkleurenglimlach van hun spirituele kwelduivel. Na het incident met Gods Zoon nu de grote verzoening tussen kooplieden en tem-

pels, een toenadering tussen toonbanken en altaars, het geloof dat bergen geld verzet.

Dit en ander getreiter moest de welopgevoede papenvreter zich laten welgevalen; Belgische geuzen herken je sinds 1985 aan wijwater in hun handen. Naar het noorden vluchten - zoals toen - is van de regen in de drop verzeilen; over Holland regeert al jaren een pausmedeplichtige premier. Goddelozen zijn hard toe aan een uittocht uit de lage landen, aan een exodus uit Canossa.

Neem het geval Ieper, Westvlaamse kerkhofblomme.

Uitverkoren als pleisterplek voor de voortvarende uit Rome, verdwijnt het stadje al weken voor de historische ontmoeting achter wit-gele wimpels die van de hoogste verdiepingen tot aan de puien en de begane grond reiken. Tien dagen voor De Dag wordt het marktplein verkeersvrij gemaakt en 24 uur per etmaal bewaakt. A la Antwerpen worden alle panden langs het pauselijk circuit gefouilleerd. Gezinshoofden wier woning zich op de weg van het bezoek bevindt krijgen een schot voor de boeg in de bus dat zij verantwoordelijk zijn voor wie zich onder hun dak ophoudt. Hun wordt aangemaand in 'deze dagen' gastvrijheid te ontzeggen aan 'wereldvreemde burgers'. De wereldvreemde timmerman Jozef en zijn van God vervulde gade zouden rond Ieper zelfs geen grot hebben gevonden om de hemel op aarde te brengen.

Ieper godsdienstig getto, stadje in staat van beleg waar de heidenen zich gedeisd moeten houden. '*Vrijzinnigen maximaal weggedrukt*' is de huilbui van een bedaagde Walter Boels, leraar niet-confessionele moraal, in De Morgen van vrijdag 17 mei 1985. Zijn relaas over de halve pogromsfeer roept reminiscenties op aan 'Una giornata particolare' van filmer Ettore Scola. Op een bijzondere meidag in 1938 treffen elkaar een homofiele man en een huissloof, allebei rechteloos in het Italië van Benito Mussolini. Binnenskamers biechten zij hun frustraties op, terwijl buiten een pro-

pagandistische hysterie woedt rond het bezoek van Adolf Hitler aan zijn bondgenoot en amicissime Il Duce.

Rome 1938-leper 1985; zevenenveertig jaar later bewaren de meiklokjes een sinistere nagalm.

★ ★ ★

Wees tolerant, praamt de goede pers, ter intentie van de tot en met getergde overkant.

Verdraagzaamheid vraagt dat je de andersdenkende ongemoeid laat. In het hoofdstuk 'De Jan Bardi-democratie' ga ik doodsbleek in op het tolerante profiel van de katholieke filosofie. Binnen deze context enkele spraakmakende sprokkels verdraagzaamheid, ter meditatie:

- Voorjaar 1985 schrapt de Franse president François Mitterrand een door zijn cultuurminister Jack Lang toegekende subsidie voor het draaien van de film 'De laatste verleiding van Jezus Christus'. Het staatshoofd schikte zich naar een veto van de Franse kardinaal Jean-Marie Lustiger.
- Voorjaar 1985 wordt de film 'Je vous salue Marie' van Jean-Luc Godard besproken door de Franse kerkelijke krant La Croix en uit Italië verbannen op last van paus Johannes-Paulus II.
- De met stomheid geslagen pater Boff kwam al ter sprake.
- Augustus 1985. De Braziliaanse kardinaal Arns overhandigt de paus een brief die de herziening van het priester-celibaat bepleit. Het aantal gehuwde priesters in de wereld wordt op 70,000 geschat. Ongelezen verscheurt de kerkvorst de boodschap.
- In het eind 1985 verschenen boek 'Ze is minder dood dan de anderen'¹¹. verhaalt Frans Buyens op welke manier zijn broer, vader en moeder overleden. In 1966 wordt zijn vader met terminale kanker in het ziekenhuis opgenomen waar een zuster-ver-

pleegster, die de familie nochtans goed kent, de ongelovige patiënt belegert met de pastoor en zijn sacramenten. Frans verzoekt haar de overtuiging van de zieke te respecteren, zij repliceert dat het haar plicht is om zondaars te redden. De laatste keer dat Buyens zijn vader ziet verkeert deze al in coma. Triomfantelijk bericht de zuster dat de bewusteloze het heilig oliesel werd toegediend. U had dat recht niet, protesteert de zoon; hij zal ons dankbaar zijn, glanst het gestijfde schepsel gelukzalig terug.

- Op de eerste twee zondagen van 1986 zendt de VPRO-televisie¹² de documentaire 'Shoah'¹³ uit, van de Fransman Claude Lanzmann, over de massale nazi-moord op joden. Ook onthutsend in dit document zijn de affirmaties, nog steeds, van Europese katholieken dat de joden 'erom gevraagd hebben'. Onder meer door hun kruisigen van de here Jezus. Rabbijn Awraham Soetendorp daarover in de Volkskrant van 11 januari: 'Velen zullen met de joodse gemeenschap bij het luisteren naar de antisemitische uitspraken van burgers van landen waar kerktorens naar de hemel wijzen, constateren hoe bedroevend het is dat de paus de kans gemist heeft door in Nederland niet over de medeverantwoordelijkheid van de kerk voor jodenvervolgingen te spreken.'

Na het zien van 'Shoah' vallen vele Nederlandse katholieken - beter te laat dan nooit - de schellen van de ogen, wat cartoonist Jos Collignon in de al genoemde krant inspireert tot de prent waarbij de crucifix bovenop de kerktoeren plaats maakt voor een televisieantenne.

- Het weekblad Vrij Nederland van 25 januari 1986 onderschept een brief van de paus aan alle Europese bisschoppen bevattend een gemeenschappelijk actieplan om het continent in sneltreinvaart te re-evangeliseren. Dit plan moet een duivels voornemen counteren dat het geloof uitroeien wil en vandaag gigantische vormen heeft aangenomen. In februari zouden topfiguren uit de kerk in Spanje

de mijters bij elkaar steken om de religieuze tegenzet te definiëren.

- Anne-Marie Daelmans, sinds 1970 godsdienstlerares, doceert aan de pluralistische rijksschool van de Oostvlaamse gemeente Waasmunster. In 1973 wordt zij *voor het leven* benoemd. Na een fout gelopen huwelijk hertrouwt zij, waarop monseigneur Leonce van Peteghem, bisschop van Gent, haar ontslag eist. De - katholieke - minister van onderwijs, Daniël Coens, schrikt zich een hoedje en tekent verzet aan: Daelmans is een uitstekende leerkracht, privé van onbesproken wandel. De bisschop brengt het geschil voor de Raad van State, een onafhankelijk politiek tribunaal. Aanvankelijk valt de auditeur van de Raad de minister bij, gewaagt van een ontoelaatbare inmenging in het particuliere leven, maar het arrest van 20 december 1985 gratificeert de bisschoppelijke toorn en decreteert dat Anne-Maria-Magdalena Daelmans als godsdienstlerares wordt afgedreven.

Katholieke verdraagzaamheid? Zo logisch als de staart die met zijn hond kwispelt.

★ ★ ★

Wat stelde het verzet voor tegen de zes dagen durende provocatie, tegen dit in de ogen van humanisten obsceen etaleren van enggeestig godsgelijk?

Peanuts.

De vrije gedachte blinddoekte zijn afgrijzen, muilbandde zijn walg. Het minste ongenoegen, uitgaande van niet-kerkelijken, werd verpakt in glanspapier van breeddenkendheid. De anticiperende afdreiging uit katholieke hoek¹⁴ had eens te meer zijn doel niet gemist; iedere heiden had zijn hik onder controle én hield zijn tolerantienaald in de gaten, erover wakend dat het alarmpeil niet werd overschreden. Want dan bots je met de Macht en dat betekent

uit het materialistisch paradijs gelazerd worden. Kun je een leven lang in een marginaal vagevuur vrijblijvend nasmeulen.

Het Humanistisch Verbond trok heel stout een pruillip maar gaf binnenskamers strikte instructies om monnik en theoloog en kerkhervormer en grondlegger van de evangelische muziek Maarten Luther niet bij te vallen waar deze de paus een wellustig dier noemt, de hoer van Babylon, de antichrist, samen met zijn curie gekoekt tot een bolus gedeponereerd door Beëlzebub.

Afweer was er op artistiek niveau. Hugo Claus maakte zijn faam van honorabel man waar met tien smaadgedichten aan het adres van de paus; graficus GAL¹⁵, het gebod 'Ni Dieu ni Maître' indachtig, tekende er tien schotprenten bij. De pers besteedde minimale aandacht aan deze hinderlaag, op de triomfroute gespannen door twee culturele reuzen. Ook de krant De Morgen zette dit Voorbeeldig Venijn zuinigjes onder de korenmaat en even zo zedig gedroegen zich de andere informanten, met uitzondering van het communistische weekblad De Rode Vaan¹⁶ dat er intelligente aandacht voor over had.

*Wanneer of hoe ik met haar vree?
Vóór of na je sakrament?
Koest, Paus, in je hoek, in je tent!
Waar bemoei jij je mee?
'Een weerzinwekkend bezoek', vers 3*

Verder ontploften sporadische voetzoekers van onder andere het 'Animatiekomitee Pausbezoek "De Zwarte Madonna"' en van voornamelijk het gedreven 'Comité tegen het Pausbezoek' dat op 15 mei zijn afweer met een Gentse 'Nacht van de Godsdienstwaanzin' bezegelde. De religieuze atheïst en eminente filosoof Jaap Kruithof formuleerde in een gastprogramma van Het Vrije Woord enkele kritische bedenkingen en werd daarvoor door de kwaliteitskrant De

Standaard als 'kroegfilosoof' nage-trapt.

Voor de rest werd er naarstig rozewater door de drukinkt geroerd. Met nawerkend effect. Uit een sfeerstuk verschenen op 24 december 1985: 'Kerstmis vormt voor zeer veel mensen zowat overal in de wereld een keerpunt. Zij beschouwen de kerstviering niet als een bekroning, maar als een begin: een geboorte, die, zoals steeds, de hoop wekt op een nieuw en helderder licht, een nieuw ontwaken van de natuur en van de mens uit de duisternis. Het kerstfeest steunt op de christelijke boodschap van broederlijkheid en vrede, waarvan Johannes de Evangelist de getuigenis bracht, uitgerekend op het ogenblik van het jaar waarop de dagen weer geleidelijk langer worden. De mensen putten er een boodschap van liefde uit. Zij wensen elkaar voorspoed, blijdschap en geluk, gesterkt als zij zijn door het getuigenis, dat het licht in de duisternis schijnt. (...) De kerstnacht biedt een enige gelegenheid aan de mensen van goede wil om zich hierover te bezinnen. Zulks behelst een peilen en tasten in zichzelf, op zoek naar deze kracht, die al even onvergankelijk is als de immer-groene denneboom die wij in het eigen huis opstellen.'

Wie is die vrome voorganger die voortdurend over zijn kommaveters struikelt? Citeer ik uit het katholieke weekblad De Bond van de Jonge en Grote Gezinnen? Uit De Volmacht, de bazuin van de christelijke vakbeweging? Uit welk rechtsgeaard orgaan citeer ik? Uit de liberale krant Het Laatste Nieuws. Opsteller is Piet van Brabant, ooit voorzitter van het Gentse geuzengenootschap 't Zal Wel Gaan'. Weer een mirakelhoofdstuk toe te voegen aan de BRT-pausbrochure.

Petrus van Brabant.

Piet van Betlehem.

Eindnoten:

1. Libération van maandag 13 mei 1985.
2. Uitgezonden op dinsdag 16 april 1985.
3. Cellules Communistes Combattantes.
4. Verbond Belgische Ondernemers.
5. De Standaard van maandag 13 mei 1985.
6. De Morgen van dinsdag 28 mei 1985.
7. Radio-Télévision Belge de la communauté culturelle Française.
8. Pretpark in Waals Brabant.
9. Gazet van Antwerpen van zaterdag 18 mei 1985.
10. Belgische Opsporings Brigade.
11. Kritak-uitgave.
12. Vrijzinnig-Protestantsche Radio-Omroep.
13. Hebreeuws voor 'uitroeiing'.
14. Zaten Vlaamse katholieken maar in de hoek.
15. Gerard Alsteens.
16. Extra-nummer 'In naam van Jezus Krisis', 23 mei 1985.

Miet en Manschappij

*Si j'étais diable en les voyant parfois
Je crois que je me ferais châtrer
Si j'étais Dieu en les voyant prier
Je crois que je perdrais la foi.*
'Les Bigotes', Jacques Brel

'Vrouw en Maatschappij' is een werkgroep van de CVP, in 1973 opgericht door de huidige staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, Miet Smet, tot 1982 voorzitter van de werkgroep. Vrouw en Maatschappij ijvert voor de gelijkberechtiging van de vrouw, voor zover dat samengaat met gelijke roomse tred houden en religieus pas op de plaats maken. De veertiende Pluralistische Vrouwendag van 11 november 1985 werd door Vrouw en Maatschappij gemeden omdat die plaats vond in de Gentse socialistische zaal 'Vooruit'. Voorgaande edities werden ook gemeden, of men liep er blazend weg, omdat abortus op de agenda stond of omdat lesbiennes niet uit de kanten bloes van v&mmeiden konden blijven. Vrouw en Maatschappij voelt zich meer kerkgroep dan werkgroep.

In het parlementaire verkiezingsjaar 1985 verwent ene mevrouw Lieve Verschroeven dames in het Vlaamse parochieland met schokkende en schaterende anekdotes aangaande de persoon van premier Wilfried Martens, haar bedgenoot. Aan een meelevende zaal verklapt Lieve waarom Wilfried geen voet zet bij de bakker om de Gentse hoek, maar op hun Zuidfranse vakantiestek beste maatjes is met

boulangier Marius. Verhalen ook over de hoeveelheid post die hij krijgt van opticiens die aandringen op een mondaine brilmontuur. Je kunt een speld horen vallen als Lieve vertelt van haar geduldig wachten op zijn thuiskomst en hoe zij de dag besluit met een fonkelend glas in het schijnsel van de stervende haard. Met Ireen Houben op de video.

Deze en andere onthullingen doet de First Lady niet spontaan, zij heeft een beroemde aangever bij zich, de Westvlaamse radiokwant Martin de Jonghe, de mens onder het schedeldak. Hij is het die haar lippen ontsluit en ontboezemingen uitlokt, daarbij kwistig omspringend met kwinklagen. Een betere secondant had Lieve zich niet kunnen dromen, Martin is een volksgeliefde schalk. Was hij het niet die op 'pacemaker' de woordspeling bedacht dat zijn jongeheer een 'pismaker' is? De verzamelde dames in de zaal kleuren onder hun korrelige pommade en verslikken zich in hun Luttibonbon.

Het getijl op de superioriteit van haar man verkondigt mevrouw Martens in opdracht van de militante werkgroep Vrouw en Maatschappij. In een land met geëmancipeerde vrouwen zou het duo Verschroeven-De Jonghe bloot staan aan withete brei- en haakpennen; in het 'Vrouw en Heerschappij'-Vlaanderen zijn zij Lea en Gaston, publiekstrekkers.

Maar, misschien kromt Wilfried Verschroeven zijn rug om een evenwichtige samenleving tot stand te brengen? Gaat het vrouwenlot hem aan het beleidshart?

De algemene aanpak van W. Martens volgen wij in het hoofdstuk 'De Jan Bardi-democratie', wat de vrouw aangaat verwijs ik naar een persstem na het bekendmaken van de regering Martens VI, eind november 1985: 'Zwaar ontgoochelend is de zwakke vertegenwoordiging van de vrouw in de regering. Geen enkele wordt minister, en de twee nieuwe staatssecretarissen krijgen

uitgeholde functies.'

Schiet hier een feministisch blad uit de slof, bedien ik mij van oppositiecommentaar? Ik draag voor uit de gezagsvriendelijke krant De Standaard, citeer Manu Ruys, vergrijsd conservatief. Diezelfde vrijdag 29 november 1985 laat zelfs de ultra-behoudsgezinde Financieel-Economische Tijd doorschemeren dat de drie vrouwelijke staatssecretariaten als *zoethouders* moeten worden gezien. En terwijl uitgesproken macho-publikaties menen dat Martens de vrouw desastreus verwaarloost, bevalt Vrouw en Maatschappij van een kirrend communiqué: de regering heeft haar zegen, twee uit haar schoot zijn nu regentes! Naast voornoemde Smet kreeg Wivina de Meester het secretariaat Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid toegewezen.

Het gaat goed met het boudoir-feminisme.

De rest zal Miet een biet wezen, haar schapjes staan droog. Op de Martens-VI-familiefoto schurkt zij zich behaaglijk tegen de colberts aan van boomlange ministers om haar heen. Vrouw en Maatschappij worden wéér een legislatuur lang aan het lijntje gehouden, Man en Mietschappij hebben hun objectief bereikt.

Goed nieuws van het damesfront: Vrouw en Maatschappij doet mee aan de vijftiende Vrouwendag, in november 1986. Vooraf wordt wel onderzocht of de hoeken in de afgehuurde ruimte met Mr. Proper zijn schoongemaakt.

De Jan Bardi-democratie

Over de corpulentie van de Belgische geest

Wat heerlijk dat wij kunnen discussiëren over iets dat niks is.
 Jos Ghysen in zijn radioprogramma 'Te bed of niet te bed'

Die Freiheit stirbt zentimetersweise
 Heinrich Heine

Belgisch straatbeeld 1986. Een automobiel stopt voor het rode licht. Wanneer het rood verspringt gaat er een dominee voorbij en steekt een stoet zebra's over vooraleer de chauffeur groen ziet en optrekt. Bacteriologen wijten dat aan het feit dat de Belg met een slaapvirus wordt geboren; elk oponthoud in zijn actieve doen benut hij om neuspeuterend in te dutten. Belgen koesteren een automobiel meer als praalwagen dan als vervoermiddel; wij kopen een auto om hem te wassen, in tweede instantie om ermee te rijden.

België een natie onder natte narcose, een maatschappij met spieruitval. Niemand gaat vrijuit want niemand gaat voluit, noemt de kat bij de naam. Wij verhullen bij het leven, spreken met een kapotje rond de tong. Emoties worden afgebleekt, hartstochten op een kier gezet. Wij lebben als vlinderhondjes maar kussen met mondjesmaat en als men te nadrukkelijk op onze tenen staat schieten wij in een Franse colère. Voor bochel geboren en als voetnoot gewiegd, leert de Belg verlegen gedrag en valse bescheidenheid als nationale deugden te omhelzen. Wij sluipen door het leven, drukken onze snor

en vergenoegen ons met een figurantenrol in het eigen bestaan. Moed is ons niet toevertrouwd, deemoed des te meer. Vrees is een biologische constante en achterdocht een tweede natuur; om vier uur 's middags ratelen in België de rolluiken naar omlaag, dan verbeidt de burger het schemeruur en verschanst zich tussen vier muren achter een bord warme prak en een proefbuis televisievoer. Bang als nationale impuls; bij elke sneeuwbuï rukken huisvaders en huismoeders en hun kinderen uit met spatels en bezems en ander grof gerief om de stoep te ontbloten zodat geen passant een slalom op het plekje trottoir op de familie kan verhalen. Neerdwarrelend wit wordt vanacher tulen gordijnen bespied als een mogelijke smet op het verzekeringsblazoën.

In tegenstelling tot Nederland waar een maatschappelijke discussie nu en dan breed uitdeint, verduisteren wij ons gedachtengoed en beperken de omgang met de samenleving tot een beschroomd schimmenspel.

Vraag een Belg niet voor welke partij hij gaat stemmen of gestemd heeft, u brengt hem in de hoogste verlegenheid. Sport als gespreksstof kan er mee door, als u de omzichtigheid in acht neemt niet op een supportershart te trappen. Maar, het wéér, menéér, dat doet geen zeer, daar lusten wij pap van! Over dooien en vriezen raken wij niet uitgepraat; over de elementen zijn wij in dat van ons omdat geen méns ervoor verantwoordelijk is; het weer komt van de Heer, met hem zijn wij óók dagelijks in de weer.

Niet voor niets is gekscheer Armand Pien al vijftwintig jaar de meest populaire t.v.-figuur, eerder mascotte dan weerman. Hij is de beschuttende barometer van ons natje en droogje, het knuffelbeest van onze wintervoeten, de Paul Newman van het azuurblauwe zwerk, de Randy Newman van onze rainy days. Omdat wij er niet genoeg van kunnen krijgen neemt zijn weer*praatje* - Vlamingen verkleinen alles, een krant en een weekblad noemt men een boek-

ske, een boek kent men van de rug af gezien - meer zendtijd in beslag dan het jaarnaal zelf, maar duurt te kort voor de huiskamer waar de prognoses gewikt en gewogen worden en getoetst aan de eigen natte vinger.

Eens de meteorologische opwinding uitgewoed, last men weer leegte aan stilte.

Deze inertie werkt verlamdend in op de hersenmachinerie en beschadigt onze morfologie. In dit hinkelspel van halve waarheden en geaborteerde standpunten fietsen wij in een sierlijke boog om de problemen heen. Dat er met onze identiteit iets loos is signaleren de zes 'geslaagde' zelfmoorden en het tienvoud aan zelfmoordpogingen per dag¹. Als wij het onbekend aantal gemaquilleerde zelfdodingen buiten beschouwing laten, blijft het een score om piëteitsvol je petje voor af te nemen. Het is niet niks, tweeduizend afhakers per jaar op een globaal van negen miljoen levende zielen. Met die curve zijn wij binnen de suicidaire Europese Gemeenschap goed voor een zilveren medaille, alleen Denen verdoen zich fanatieker. Onbetwist wéreldkampioen daarentegen zijn wij in het toevlucht nemen tot tranquillizers; de verdovingsdrang van de Belg kent zijn weerga niet. Wij schrikken spectaculair van het junkparadijs Amsterdam en slikken doodgemoedereerd librium en andere douceurtjes, met hetzelfde gemak als waarmee wij de koffie opzoeten. Een Belgische manie(r) om problemen roos te kleuren. Van die collectieve hang naar meer bewusteloosheid bracht het radioprogramma 'Het Kraaienest' in 1985² een ontluisterend beeld, doorprikt met hallucinante en wraakroepende getuigenissen.

Ook de fles hoort daar bij. We mogen dan al katholiek zijn, de drankduivel is een populaire en welkome vijand. Voor elk glas alcohol dat in Nederland gedronken wordt slaan wij er twee achterover.³

Materieel gezien oogt België als een showroom in de cadeaumaand

december. Onderweg is het één geflonker van BMW's en Mercedessen en ander delicaat koetswerk en de exclusieve eetgelegenheden puilen uit van schransers die lang vooraf hun culinaire collaps reserveren. Berooide Belgen bestaan niet. Ze bestaan wel, maar brengen de tact op in soutterains en achterhuizen te onderkomen. Twaalf à vijftien procent van de Belgische arbeidsmarkt heeft geen werk, leeft van de steun. Voor jongeren, vrouwen en Limburgers komt daar vijf procent bij; het is dus stellig af te raden een jonge Limburgse te zijn. Men schat dat vierhonderdduizend landgenoten economisch in Ethiopische omstandigheden verkeren, terminaal verpauperen, zich met een kaars behelpen als hun de stroom onthouden wordt en de krant halen als de kaars omvalt. Nog eens twee miljoen Belgen - voor zover zij die speelgoednaam verdienen - ondervinden alle moeite om de povere eindjes aan elkaar te knopen. Op tijd en stond poseert de schrale kudde voor een schokkende artikelenreeks over De Nieuwe Armoede. In Nederland doopte socialist Marcel van Dam hen de *Jan Splinters* van de welvaartsstaat; België telt twee en een half miljoen J. Splinters, voor de wet de gelijken van een groep Jan Balken, in watten gelegde lieden die vier keer per jaar met vakantie gaan om hun wit en zwart geldoverschot genotvol te draineren. België als het 'Eiland Amoras', een guitig stripverhaal van Willy Vandersteen waar vetten en mageren elkaar in balans houden. Een balans als een opwaartse skischans.

Het voorjaar 1986 davert van de gifschandalen en financiële malversaties, met als uitschieter het Antwerpse wisselkantoor Kirschen & Co dat de fiscus een miljardenhak zetten mocht.

Een appeldief wordt in België gevierendeeld, drie Leuvense vrouwen - verdacht van pacifistische kreten op gebouwen te hebben gespoten - worden door het gerecht als Baader-Meinhofmeiden getreiterd en gemaltraiteerd. Vredesmanifestanten worden wekenlang in voorhechtenis gehouden, opscheppers van fortuinen

fraudegeld ziet men welwillend door de vingers richting noorderzon verdwijnen.

Belgische moraal: Kirche, Küche, Kirschen.

Hoe groeit in dit land jeugd op voor galg en rad? De ASLK⁴, de halve staatsbank die op 1 april 1983 onsterfelijke geschiedenis schreef toen zij zich door William Vandergucht - een meneer met een alreeds solide zwendelreputatie - voor 75 miljoen tillen liet, gooit zich gretig op een prille prooi. Door middel van een intense campagne worden zestienjarigen geldgeil gemaakt. Onder de kop 'Nu is 't aan ons' (onder verstaan: om grote sier te maken) brengt men kuikens als volgt van slag: 'Doe maar. Je bent zestien. Je weet waar Abraham de mosterd haalt. En wat een frank waard is. Daarom is de ASLK jouw bank. Je vindt er alles om je eigen geldzaken te beredderen. Op je ES-rekening werken je spaarcenten al voor morgen. En met je ASLK-zichtrekening haal je volwassen bankcomfort in huis. Want er zit zo'n handige TELES-kaart aan vast. Daarmee haal je zelf je rekening-uittreksels op aan de TELES-automaat. En mooier nog: je tovert d'r briefjes van 1000 mee uit de Bancontact-loketten. Op elk uur van de dag of de nacht. Leuk als je 's avonds weer eens trek krijgt in hamburgers.'

Toe maar. Zestienjarigen als hapklare hamburgers, overgoten met gewild-joviale mosterd. Zestienjarigen weten per definitie niét wat een frank waard is. Wat denkt het jeugdbeschermingscomité van dit inpakken van minderjarigen, hoe reageert een jeugdrechter op monetaire pornografie, wie waarschuwt pubers voor de opzichtig gespannen geldfuik? De slang in het paradijs als ASLK-agent.

In De Morgen van 31 december taxeert dichter en journalist Herman de Coninck 1985 als het jaar van het cynisme. Een voorproef cynisme verkocht de liberale verkeersminister Herman de Croo in het weekblad Knack van 30 januari 1985. Op de vraag van de redactie wat hij zegt tegen de vijfhonderdduizend en méér werk-

zoekenden zegt de Oostvlaamse landjonker achter wiens boomgaard de zon nauwelijks ondergaat: 'Er is plaats genoeg in de wereld. Als ik hier, bij wijze van public relations, vijf werkzoekenden aanschrijf voor een job, komt er één enkele opdagen. Dat is het complex van de socialisten: de staat en de maatschappij moeten maar voor alles zorgen.'

Als hogerhand zo schampert over hen die uit het arbeidsproces buitelen, valt het mee dat de rijen voor het stempellokaal niet gestenigd worden.

Schamele Belgen hebben pech en voor jongeren tovert de ASLK d'r briefjes van duizend uit zijn automaat van Pandora: tafeltje-dekje, ezeltje-strek-je. Als bij een pechbelg de kaars omvalt, flakkert het ongeluk op in de faits divers en dooft weer uit. Familiale explosies van wanhoop zijn niet langer uitzondering; 1986 begon met het bericht van een Luikse vrouw van 35 jaar die haar gezin uitmoordde, zichzelf inclus. Half januari volgde een jonge moeder uit het Brabantse Merchtem dat voorbeeld en nog voor de eerste maand van het jaar om was haalde zo'n derde voorval de pers. Heeft iemand al door dat het hier gaat om zelfmoordcommando's van de welvaartsstaat, wanneer waarschuwen sociologen dat ons nog meer steekvlammen te wachten staan, met gevaar voor uitslaande radeloosheid? Er smeult wat in de boezem van het corpulente Belgische corpus.

Een op vier Belgen ondervindt miserie aan den lijve, moet de honger - drie straten verder kent men enkel trek en eetlust - met hamburgers paaien. Kinderen missen de materiële en daardoor de mentale mogelijkheden om op school mee te kunnen, laat staan om hogere studies aan te gaan. Wat is dit voor een land dat zo'n situatie veretteren laat? De kerkelijke zetbazen en de uitvoerende macht dienen gedagvaard te worden voor het toebrengen van lichamelijk letsel en geestelijke verwondingen aan een deel van de bevolking.

* * *

Een haperende democratie rehabiliteert zich met sport, maar ook sportief maken wij er een potje van. Biljarten doen we goed; biljarten is een zaak van intuïtieve vingervirtuositeit. Verder teren wij op sporadisch talent: een zwemster die niet verdrinkt, een hoogspringer die weer naar beneden komt, een hockeyer die de graspollen spaart, etcetera. Juni 1949 moet een tennisser van bij ons een uitwedstrijd gewonnen hebben, maar ik kan met ping-pong verwarren. Begin februari 1986 was er groot gejuich omdat wij in de C-reeks van het wereldkampioenschap handbal, naast smartelijke nederlagen tegen Nederland en Israël, de Faeröer-eilanden met 17-11 overklasten. De Faeröer zijn Deense schapeneilanden met een bevolkingsdichtheid van circa 41.000 herdere. We hebben daar in Portugal, waar de slag geleverd werd, een wereldkampioenschaap gewonnen.

De eens glorieuze Vlaamse wielrennerij verschrompelde tot zakkenvullerij op wielen, het voetbal leeft boven zijn stand. Wat het wielrennen betreft hoef ik geen vers toe te voegen aan de treurzang over het verloop ervan, na Eddy Merckx vallen onze coureurs in gunstige zin op door de manier waarop zij hun haar permanenten. Sportjournalisten klampen zich vast aan hun boterham, prefabriceren ieder jaar een heuse crack, een Merckx in de dop. Na twee jaar in de wielerhel voor vuurwerk te hebben gezorgd gaan de dolgepepte en platgespoten knapen zich herscholen tot kastelein van het café 'In de gele trui/Au Photo-Finish' of zoeken een gebedsgenezer op. Belgische wielrenners die een knip voor de neus betekenen rijden in buitenlandse dienst; Lomme Driessens is al honderd jaar sportbestuurder omdat geen andere Belg bij machte is een coureur te begeleiden of een ploeg strak in de hand te houden. Hier zoals elders wordt de uitbrenger van kwaad nieuws geliquideerd.

Professor Michiel Debackere, door de Belgische Wielrijdersbond aangesteld als dopingcontroleur, wordt door de Bond ontslagen omdat hij coureur Claude Criquelion op dopingpraktijken betrapt.

Het voordeel van niet kunnen klimmen is dat het met de Belgische wielrennerij probleemloos bergafwaarts gaat.

Voetbal stelt minder voor dan het ticket voor Mexico pretendeert. Dat wereldkampioenschap haalden wij - met de noppen over de sloot - omdat elf jongens die aardig met een bal uit de voeten kunnen hard hun best deden, niet omdat zij superieur waren. Deze theorie kan met groot gemak weerlegd worden, maar ontegensprekelijk is Belgische competitie op hoog niveau Grootnederlands van aanpak. Week aan week draven over onze weiden vreemde snoeshanen met een binnenlands biermerk rond de ribben; elk Belgisch team in de hoogste klasse verenigt een veelvoud aan nationaliteiten, met naast eigen talent Nederlandse, Deense, Duitse, Braziliaanse en Zairese falanxen in de weer. Tot daar aan toe, de Europese libero waait naar waar de vetpot wenkt, maar ronduit deprimerend is dat de competitietop door uitsluitend Nederlandse trainers gedirigeerd wordt. Gelet op onze lauwe liefde voor de Ollander doen wij dat niet voor de mooie ogen van Arie en Henkie en consorten, maar is het een bekentenis van manifeste onmacht. Evenmin als voor de wielerpupillen vinden wij een landgenoot kapabel genoeg om een prestige ploeg tot prestaties te bundelen. Het is overigens de realiteit: Paul van Himst als mentor van Anderlecht was een stoplap op een trotse oorlogsbodem.

Belgische onmondigheid en hoe een Hollander de dienst uitmaakt uit de mond van Erwin Koeman, Nederlandse huurling van KV Mechelen in Het Vrije Volk van 27 februari 1986. Zijn toelichting waarom de Duitse trainer Ernst Künnecke de baan ruimde voor Nederlander Aad de Mos.

'Het verhaal wil dat wij, de Nederlanders dus, de trainer heb-

ben weggezonden. Dat is niet waar. Het is alleen zo dat wij als eersten onze nek hebben uitgestoken. Kijk, die Belgen praten niet zo gemakkelijk als de Nederlanders. Ik vind dat je echter wel moet kunnen zeggen wat je van een bepaalde situatie vindt. Dat heb ik dan ook gedaan. Ik acht dat in het belang van de club ook al wordt het je door sommigen niet in dank afgenomen.'

Schaatsen en schaken, wat brengen wij er van terecht? Schaatsen is zo oud als de jaartelling, water dat in een strenge winter stolt een aloud verschijnsel, in België is dat blozend volksvermaak *bij de wet verboden*. Terwijl je er heilig van kunt worden, want in 1395 viel Liduina van Schiedam zo ongelukkig op het ijs dat zij een rib brak en 38 jaar het bed moest houden, een convalescentieperiode die zij doorbracht met het nuttigen van heilige hosties. Dat regime leverde nogal wat visioenen op, zodat Liduina in de negentiende eeuw erkend werd als de ontdekker van de mystiek en heilig verklaard. Dit terzijde; ook ongelooflijk en toch waar is dat schaatsen, democratisch vertier bij uitstek, in België een laakbare tot strafbare zaak is. Uit De Standaard van 1 maart 1986: 'Terwijl in Nederland het schaatsen officieel aangemoedigd wordt, staat men in België nergens. Meer zelfs, het schaatsen wordt hooguit gedoogd en op staatswaters zelfs verboden omdat er geen reglementering ter zake bestaat.'

Het koninkrijk der Belgen bestaat 156 jaar, maar tijd om van het Nederlandse schaatsreglement te spieken was er niet. IJs bij ons hoort thuis in het diepvriesvak, dient in de zomer om aan te likken.

Schaken dan, de denksport bij uitmuntendheid. Hier schaatsen wij van wak naar mat. Onklopbaar zijn de Russische meesters maar met Max Euwe - wereldkampioen in 1935 - en Jan Hendrik Timman - in 1982 tweede op de wereldranglijst - slaat Nederland geen mal figuur. Wij wel. Wij zijn de risee op schaaktoernooien. Twee Belgische impressies van Gert Ligterink, schaakschrijver voor de Nederlandse Volkskrant. De eerste dateert van 27 april 1985, rap-

porteert onder de kop 'Ook Belgen leren schaken' veel bemoedigends over het ophalen van een achterstand en schetst de couleur locale: 'Spelen in België heeft zijn eigen charmes. Er breekt wel eens brand uit in de speelzaal, soms wordt de arbiter door een teleurgestelde verliezer in de materiaalkast gegooid en na afloop weet je nooit of je team nu gewonnen of verloren heeft, want altijd is er wel een protest ingediend dat meestal pas weken later behandeld wordt. De kwaliteit van de speellokalen is heel verschillend. Een uitwedstrijd tegen Mechelen is een feest, want het café van Raymond Ceulemans biedt een prachtige entourage, maar het kan ook gebeuren dat je in een ruimte van enkele vierkante meters je stoel moet delen met een teamgenoot.'

Begin januari 1986 brengt Ligterink verslag van een Brussels schaaktoernooi. Na met name Michel Jadoul geprezen te hebben van wie wordt verwacht dat hij het tot Internationaal Meester zal brengen, spreekt de journalist schande van ene Iclicki die er minder dan niks van kent. Over Belgische schaakzeden: 'De organisatoren in Brussel gingen merkwaardig te werk. Terwijl de buitenlandse spelers normale voorwaarden kregen - startgeld, hotel en maaltijdvergoeding - kregen de Belgische deelnemers niets. Integendeel, om mee te doen moesten ze een inschrijfgeld van circa 15.000 BF voldoen. Richard Meulders, de nationale kampioen, en Luc Winants, de talentrijkste speler die België sinds lange tijd gehad heeft, hielden de eer aan zich zelf en weigerden op deze condities in te gaan. Jadoul en Pergericht betaalden wel omdat zij er van uitgingen dat dit een van hun weinige kansen was om een meesterresultaat te behalen. En Iclicki? Om mee te mogen doen betaalde hij aanzienlijk meer. Hoeveel precies is niet bekend, maar sommigen beweren dat zijn bijdrage voldoende was om de toernooibegroting sluitend te maken. Wie niet sterk is moet rijk zijn.'

Ter afsluiting van het sportoverzicht meetikken met Ferdi Tyteca die op zondag 2 maart 1986 in het radioprogramma 'Sportmarathon' openbaart dat hij uit de paardesport stapt omdat álle Belgische ruiters beestigheden uithalen. Zoals het aanbrengen van kroonkurken tussen bandage en benen om het competitiedier op die venijnige manier de sporen te geven.

Ooit komt uit dat Betty van Steenbroeck op diesel loopt.

***

De laatste krachtige en integere CVP-persoonlijkheid was Gentenaar Théo Lefèvre, Belgisch premier van 1961 tot 1965. Lefèvre was uitermate impopulair, op het gehate af. Na zijn premierschap werd de erudiet door de partij opgeborgen, strategisch weggezuiverd.

Na tien jaar premierschap is Wilfried Martens de populairste politicus van het land. In januari van dit jaar openbaarde La Libre Belgique dat de Gentenaar ook in de hoofdstad en in het zuiden des lands zijn collegae in volksgunst overtroeft. Pletwals in Vlaanderen, eerste viool in Wallonië en Brusselse prima ballerina: muzak Martens als l'homme orchestre van de nationale draaikontenpolitiek.

Onder Martens verglijdt België van democratische rechtsstaat naar een politiek pretpark waar de burger een rad voor de ogen wordt gedraaid. Door hem takelen wij af tot een technologisch lunapark met Gaston Geens en andere vakidioten aan de knoppen.

Boerenzoon Wilfried is het geestelijk produkt van het Sint-Vincentiuscollege in Eeklo waar bij cinemavoorstellingen de jezuïet van dienst filmkussen met zijn breedgerande hoed afschermde. Wie zo'n 'educatie' niet furieus afzweert wreekt zich later op vrije gedachten en ongebonden individuen. Reken maar dat onze politie

ke primus daar een handje van heeft.

Maar, moppert u, bij monde van een democratisch verlopen verkiezingsproces heeft de volkswil Martens op 13 oktober 1985 opnieuw vertrouwen geschonken, spijs de opgelegde besparingen, ondanks de werkloosheidscijfers. Als u denkt dat het om een open proces ging tolt u rond in het rad van het pretpark. Er is geen sprake van evenwichtige krachtmeting, eerder van een onderhuids Haïti. Om te beginnen verschijnen in Vlaanderen, op De Morgen na, alleen regeringskranten. De vier jaar die aan 13 oktober voorafgingen werd het beleid dag in dag uit goedgepraat door een dozijn katholieke dagbladen en twee liberale titels, Het Laatste Nieuws en De Nieuwe Gazet. Een wanverhouding qua voorlichting waar president Marcos op de Filippijnen slechts van dromen kon; een voortdurende brainwashing in gevorderde staat van volmaaktheid.

Afgezien van de permanente papiersteun werd de oppermachtige CVP tijdens de verkiezingscampagne angstvallig ontzien door een geringeloorde BRT die zich met het uitzenden van een reeks schijnvertoningen kennen liet als een gekneveld instituut. Een 'debatreeks' noemde de televisie een strip steriele stemproeven waarbij de woordvoerder niet onderbroken mocht worden, laat staan tegengesproken. Achteraf was het verkwikkend om moderator Etienne van den Bergh (en van de pausredactie) de deelnemers te zien feliciteren 'met het ordentelijk verloop'. Zijn wassen neus glom van voldoening: niet het minste incidentje. Allicht niet, lekebroeder, de kijker was getuige van een confrontatie op het kerkhof. Eenzelfde schaamtevolle satisfactie sierde de 'Actueel'-ploeg van de radio die op maandag 14 oktober in collectieve tevredenheid terugblikte op 'de faire gang van zaken'. Het woordje fair stond hier voor lusteloos, formeel-officieel. Niks faire gang van zaken, ordentelijk verloop ammehoela! In een lévende democratie ontspint de verkiezingsdiscussie zich gloedvol, met gepaste passie en laaiende overtuiging. De kopjes op de ronde

tafel dienen te trillen onder het bonken op het blad.*

En dan is er het propaganda-bombardement waaronder grote partijen, CVP en PVV op kop, de eenzijdig geïnformeerde massa bedelven. Zoals een kop in De Morgen het een week voor 13 oktober samenvatte: 'Het CVP-geld stroomt van de muren'. Dat gold eveneens voor de blauwe regeerpartner. Als Wilfried Martens zo'n politiek charisma uitstraalt en zijn regeerformule zo voortreffelijk is, waar is die promotionele pletwals voor nodig? Waar blijft men met het elementair fatsoen als kleine(re) partijen met de macht van het geld weggedrukt en 'overstemd' worden? Een Belgische verkiezingscampagne lijkt op een middeleeuws narrenspel: loeiende karavanen maken stad en land onveilig, politici - naar wie wij geacht worden op te kijken - paraderen als potsenmakers met ballonnetjes of zie je, zonder leurerslicentie, met ballpoints, meetlatten en kauwgum langs de deuren gaan. De ideële boodschap speelt niet de minste rol; wint niet de partij met de meest aansprekende geloofsbrieven, maar de ronselaar die de fraaiste majorettedijen inzet en zich de duurste vierkleurenfolders permitteren kan.

Politieke ziertjeswinners mogen ongestraft de wet overtreden. Herinner u de drie Leuvense vredesvrouwen die door kolerevrijf Justitia als het ware de ogen werden uitgekrabd en bedenk dan dat de Leuvense burgemeester Alfred Vansina aan CVP-hooligan Eric van Rompuy en andere politieke skinheads officieel toestemming gaf om buiten de electoraal omschreven ruimtes te plakken, hun

* Een wezelachtige opstelling waar de BRT niks mee opschiet aangezien de CVP van schoothonden houdt. Woensdag 19 maart 1986 maakte de partij wereldkundig spoed te zullen maken van een commerciële concurrent voor de nationale omroep. Wat niet wil zeggen dat de CVP-druk op de Reyerslaan afneemt. Een stok achter de deur uit het communiqué: 'Het zal niet langer kunnen dat drie kwart van de Vlamingen zich moeten storen aan journalisten die als missionarissen een rozerode boodschap inlepelen.' Daar moet de nieuwe administrateur-generaal voor zorgen en dat belooft, de scheidende administrateur zijnde de oerconservatieve en despotisch regerende Paul Vandenbussche, fervent Martens-vereerder.

smoelwerk in het wilde weg aan te brengen, het recht van de sterkste op te dringen. Zonder een kucht van een procureur.

Dit de hand lichten aan grondbegrippen van de democratische bestuursvorm is zo ingeburgerd dat commentatoren na de verkiezingsuitslag denigrerend doen over de tegenvallende score van AGALEV⁵, gemakshalve uit het oog verliezend dat de groenen zich verhielden van een knollen-en-citroenen-werfmethode. Dinsdag 15 oktober zal Rik Manhaeve, man uit het reclamevak, in de middaguitzending van 'Actueel' omroepen dat de groene partij zich als enige in de campagne niet geprostitueerd heeft. Zich prostitueren wil zeggen hoereren. Voortgaande op de uitspraak van Manhaeve zijn de voorzitters van de Wetgevende Kamers in de Wetstraat beëdigde bordeelhouders.

Zolang er geen wet komt die een budgettair plafond bepaalt voor verkiezingsgelden en een open boekhouding vereist, zijn Belgische stembusuitslagen van voornamelijk marketing-belang.

***

De pomperijen van Martens zelf. De man is levensgevaarlijk naïef of een economische staatsterrorist.

Hoe gaat Martens naar de verkiezingsdag van oktober 1985? Door de goegemeente voor te spiegelen dat de zwaarste offers passé zijn, dat met het beurzensnijden van de kleine inkomens komaf wordt gemaakt. Met een rijke visuele verbeelding roept hij het beeld op van de donkere crisistunnel waar wij bijna doorheen zijn, voor wie niet al te bijziend is gloort het bevrijdende licht. Welluidend heft de gebilde sirène de hoopvolle song aan 'We zijn er bijna, we zijn er bijna, maar nog niet hélemaal' en de pers als één backing group meedeinen, met als voorzanger Manu Ruys van de gezaghebbende De Standaard. En de Belg, parmantige bochel en volgzaam voet-

noot, goedgevolgige langoor, sjokt achter de wortel die hem wordt voorgehouden en stemt in met een nieuw mandaat voor Machiavelli Martens.

Nog geen week nadat de stemmenvangst binnen is publiceert De Standaard een rapport⁶ van het Vlaams Economisch Verbond waarschuwend dat wie gezegd heeft dat het gedaan is met offers brengen *onwaarheid* sprak, dat nu pas het mes op de kelen wordt gezet en het bloed onder de nagels vandaan gehaald. Dezelfde Ruys die Martens playbackte in zijn rooskleurige luchtspiegelingen, onderschrijft met hetzelfde gemak het bulletin dat de eerste minister als woordbreker aangeeft. Een maand later strooit VBO-voorzitter Leysen joyeus pekkel in de open wonde met de provocerende mededeling dat nog 95% procent van de weg dient afgelegd. Op die pekkel doet hij een schep zoutzuur met de precisering dat het desastreuze feit niet het gevolg is van een samenloop van accidenten, maar het resultaat van een weloverwogen beleid. Leysen in De Financieel-Economische Tijd van vrijdag 29 september: *'In tegenstelling tot wat de publieke opinie voorgehouden werd is Martens V de regering geweest van zeer grote belastingsverhogingen en zeer luttele besparingen.'*

André Leysen is geen oppositiekraai, hij is de economische peetvader van het christen-liberale gouvernement. De kater na de verkiezingsfarce: de morning after verklappen pers, VEV en werkgevers, - koekoek! - dat boer Martens het land een legislatuur lang bedroog, waarna hij het kiesvolk *unverfroren* voorloog.

Ongetwijfeld heeft de eerste minister grote staatkundige mérites, dat geeft hem niet het recht om volk en vee te verwarren. Hij wordt betaald om een rechtschapen regent te zijn.

Hééft iemand die het land naar het economisch bankroet voert grote staatkundige mérites? De wals van het begrotingstekort heeft tekenfilm-proporties aangenomen. Begin februari 1986 vreest De Financieel-Economische Tijd dat het een hels karwei zal worden

om de begroting voor 1987 tot een tekort van 'slechts 420 miljard' te beperken. Om dat doel te bereiken moet er dit jaar 'ergens' 300 miljard bespaard worden. Amper een maand later⁷ bloklettert dezelfde monetaire vakkrant dat de 'katastrofale krater in de schatkist' de duizelingwekkende diepte van 625 miljard begrotingstekort heeft bereikt. Daarmee de meest pessimistische verwachtingen nog een roze fopbril opzettend. Een zin zwartgalligheid uit de krant: 'De vervroegde val van de regering, de pre-elektorale koorts, de verkiezingen zelf, het formatieberaad, het aanvragen van bijzondere machten hebben meegebracht dat de begroting aan haar lot werd overgelaten. Dat was allicht niet te vermijden. Maar het blijft toch godgeklaagd dat zodoende al de saneringsmaatregelen, die met veel bloed en tranen al wél werden getroffen, aan gruzelementen worden gegooid.'

Als België een bedrijf was zat de voortvluchtige W.M. al op de Faeröer-eilanden om te ontkomen aan tekst en uitleg. Gaat het leegspitten van de schatkist door dan spreken wij niet langer van een regeringsploeg maar van politieke bendevoering.

Het klassieke lied van macht die corrumpeert en politieke baronnen met hun billen in de pluche vervreemdt van de normale leefwereld. Misschien is Martens persoonlijk niet gecorrumpeerd, help ik hopen, maar galopperende megalomanie is hem beslist niet vreemd. De omhoog gevallen bolleboos uit een stil gehucht loopt naast zijn schoenen van zelfgenoegzaamheid. Kritiek op zijn persoon lijkt op majesteitsschennis. De buitenlandse pers voert de premier op als de tweede koning van België⁸, terwijl hij anderzijds droomt van een presidentieel regime in *cohabitation* met de constitutionele monarchie van zijn doorluchtige toeverlaat Boudewijn I.

In België niets zo gek of het is denkbaar.

Wie twijfelt aan de rare gemoedsstemmingen van de man aan de macht, leze zijn mémoires. Hij maakt dan kennis met het *über-ich*

van Martens, ervaart diens paginalang strelen van een superego. De lezer ontmoet een zeldzaam schizofreen fenomeen: een captain of industry in de tabberd van Franciscus van Assisië.

'Een gegeven woord' wordt op 20 september 1985, in de hitte van de electorale strijd, met grof propagandistisch geschut gelanceerd. Opsteller van dienst Frans Verleyen, directeur van het weekblad Knack, schudde de inhoud in een losse week uit de machine, waarna de bekende papierpriorij Lannoo hals en kop drukte. Het vloek-en-zuchtwerk bezwijkt onder de zelffouten, kreunt van de kromme zinnen, maar een sikkeneur die daarop let. Het gaat hier tenslotte om de biecht annex de boodschap van de politieke vader des vaderlands.

Martens beroept er zich in het boek op een 'groene extremist' te zijn, een boom van een politicus die de aanleg van ons wegennet als 'afschuwelijk' vervloekt en de manier waarop fietsers in het verkeer gemangeld worden 'godgeklaagd' noemt. De auteur neemt geen groen blad voor de mond, uitzinnig zoals extremisten zijn schopt Louis Paul Martens naar gewetens op regeerniveau: 'Ik heb nooit goed begrepen hoe ons hele erfgoed zo verstoord kon worden zonder massieve reactie van de beleidsmensen. *Er mag geen enkel compromis meer gemaakt worden.*' Zo schuimvlokt hij tijden lang door. Aan het roepen in de betonwoestijn komt geen end, Wilfried Fluitekruid belijdt zijn sympathie voor Greenpeace en een verwantschap met AGALEV. Over die Vlaamse Groenen: 'Vanop mijn bank in het parlement heb ik soms zin om hun toespraken toe te juichen.'

Het scheelt niet veel of Martens is meer Ludo Dierickx dan Paul Staes zelf. Onder Martens I tot en met VI werd het milieu methodisch geschonden; het land is volgestort met beton, gifschandalen rijzen de pan uit, België stinkt uit zijn bek, fietsers worden als padden doodgereden en de meest cynische natuurverkrachters - Paul Akkermans, Jan Lenssens, Firmin Aerts-en niet het minst Gaston

Geens, die tegen de landbouwgrond een Golfoorlog voert - rekruteert men uit Wilfrieds eigenste partij.

Schizofreen? Politiek travestiet? Voorjaar 1981 vierde Wilfried Martens met champagne de verkiezing van Fransman François Mitterrand tot socialistisch president, nog datzelfde jaar zou hij zich met groeipillen en hormoneninjecties hebben laten behandelen om het fysieke evenbeeld te lijken van Margaret Thatcher, ijzige kwelduivelin van het Britse proletariaat.

De maandag na de parlementsverkiezingen van 13 oktober, toen er op de Vlaamse televisie wéér gedebatteerd mocht worden, klaagde AGALEV aan dat alle Vlaamse rivieren en waterlopen morsdood zijn. De gelukzalige zweem op het triomfantelijke gezicht van CVP-voorzitter Frank Swaelen maakte plaats voor een donkere blik richting troebel-watervisser Dierickx. Maar tegenspreken had geen zin, de voorgewende economische heropbloei onder het regime Martens gaat ten koste van alles wat leeft, gaat over lijken, inclusief mensenlevens, zoals gebleken uit het verhaal van het chemisch gezwel *Amoco Fina*⁹. De Nederlandse chemicus Deeleman kwam in 1985 met een onthutsend rapport over de riool-evolutie van de Antwerpse regio. De gezamenlijke petrochemische installaties daar walmen dagelijks drie tot vijf ton giftige en kankerverwekkende stoffen in de lucht. Uit zijn plastisch geformuleerde bevindingen: 'Als het naar aangebrande aardappels ruikt dan komt dat van Degussa en een ranzige lucht van gebakken spek duidt op Bayer. In totaal zijn er zestig tot zeventig soorten stank te onderscheiden, variërend van rotte eieren tot Franse kaas en kattenpis.'

Maar Martens mag een politieke Superstar zijn, hij is geen Supermán, geen Hercules, hij doet toch wat hij kan om een milieuramp te bezweren? Moeten wij de groene terrorist niet de kans geven om het gore tij te keren en schoon schip te maken?

Martens doet er niks aan, *niente*. In het radioprogramma 'Van

mensen en dingen', uitgezonden vrijdag 27 december 1985 om kwart voor acht 's morgens, kwam de Gentse professor Hendrik Gysels bevestigen dat in de regeertekst van de vers gevormde equipe Martens VI niet één milieuregel voorkomt.

Heel gifgroen van onze extremist. Zou Verleyen de ontboezemingen in spiegelschrift hebben begrepen?

Hét onthutsende zinnetje uit 'Een gegeven woord' citeert Herman de Coninck in zijn eerder aangehaalde bijdrage voor De Morgen en staat fluorescent in mijn exemplaar aangestreept. Sprekend over de tegenslagen in zijn leven, knoopt de politicus daar aan vast: '*Toevallig heb ik meer lijden gekend dan de anderen.*' Een tautologische uitdrukking van formaat. Ga die zin maar reciteren ten aanhore van twee miljoen landgenoten wie het water tot aan de lippen stijgt. Hier raakt iemand door de gewenning van de macht het redelijke spoor bijster. Soms leest zijn boek alsof niet een serviele Frans Verleyen maar een sardonische Freek de Jonge de pen voerde.

'Toevallig heb ik meer lijden gekend dan de anderen.' De man van smarten uit Sleidinge laat de hand van Franciscus los om in de hof van Olijven messiaans te mediteren.

Helaas is zijn rijk zeer van deze wereld; Wilfried Martens, premier en bij wijlen patiënt van België.

★ ★ ★

Cursief België, ter verpozing. Sinds 1 maart 1986 frankeert men een brief met dertien frank in plaats van twaalf. Ik heb nog een restant postzegels van twaalf frank en ga in het postkantoor zegels van één frank bijkopen. Die zijn er niet, bekent het loketmeisje. Dan maar zegels van dertien frank. Die zijn er evenmin, wie corresponderen wil moet én zegels van tien frank én van drie frank aanschaffen. Zo komt de afzender ook aan zijn getal en het nabuurschap van een ko-

ningzegel à tien frank met een appelvink van drie frank hoog verhevig de warmbloedigheid van de envelop.

Tante Pos-Paula, (D'Hondt) een staatssecretaris om stevig af te stempelen.

★ ★ ★

Toen ik niet voor de kerk trouwde schreef vader dat moeder die wandaad niet overleven zou en toen mijn kinderen ongedoopt bleven had zelfs mijn ruimdenkende moeder het even kwaad. België is het Roomse rijk van de geschonden mensenrechten, het katholicisme heeft een bevolking in de houdgreep. Van bij hun geboorte worden acht op tien landgenoten door die religie ritueel ingelijfd; het nieuwe schepsel wordt geen schijn van kans gegund om zelf uit te maken waar hij (niet) in gelooft, om te bepalen waar hij (niet) toe behoort. Van het eerste levensteken tot de laatste reutel gaat de hersenspoeling en het tatoeëren van de ziel onverminderd door: na door het doopsel te zijn gewatermerkt slikt de zuigeling verder moedermelk en absorbeert alle handelingen, gimmicks en zenuwtrekken van een bij hem inbrekend bijgeloof. Als het Belgje twaalf is doet hij zijn tweede communie, een Plechtige dit keer, en zit voorgoed verstrikt in het web waarvan de eerste draad in de wieg werd gesponnen. Dit is het verhaal van rituele verminking en totalitaire kunstgrepen. Hiertegen zou de beschaving op UNO-niveau moeten optreden, want niemand kan het levenslang gijzelen van een zogenaamd vrij geborene tolereren. Toch gebeurt het ongestraft. Wie zich aan de zegeningen van de goede zaak onttrekt, wordt beklaagd, belaagd en niet zelden gestenigd. Gerard Walschap is een illuster voorbeeld van een levenslang beschadigde reputatie. Vandaag de dag achtervolgen hem nog brand-epistels van Londerzeelse parochianen.

Wat is normaler dan kinderen van uiteenlopende origine op één school kennis bij te brengen in wederzijds respect voor elkaars ideële opvatting? Met godsdienstonderwijs en niet-confessionele cursus voor wie dat wenst. En wie zijn nageslacht per se buiten de maatschappij om met een apart soort school wil opzadelen, zal er financieel voor opdraaien. Maar de omgekeerde Belgische wereld wil dat de gemeenschap mee afdokt voor de katholieke kastevorming waar een elite-geest wordt aangekweekt, waar de uitverkoren goudhaantjes worden ingeprent hoeveel beter zij zijn dan het gemeen dat naar de neutrale school gaat. De katholiek kijkt neer op zijn medeburger, maar spuwt niet op diens geld dat bij wet afgepingeld wordt ter versteviging van de scheiding der geesten. Het absurde wordt bij ons geïnstitutionaliseerd: sinds 1981 is de Vlaamse onderwijsminister een katholiek met zeggenschap over het rijksonderwijs! Geharnaste expedities naar overzeese gebieden behoren tot de geschiedenis, binnenlandse kruistochten draven duchtig door.

De uitvoer van altaar, ciborie en biechtstoel - biechten is jezelf verklikken, schrijft Jan Blokker¹⁰ - behoort tot een nog recént verleden. Voor en tijdens de tweede wereldoorlog waren 'colleges', Franstalig en Nederlandstalig, bruine broeinesten. Die historische waarheid kwam nog eens ter sprake in de 'Collaboratie'-reeks van t.v.-journalist Maurice de Wilde, uit de mond van zoveel oostfronters die door hun katholieke leraren was ingeblazen het goddeloos communisme te gaan bevechten. De kopstoot van Jacques Brel in 'Les Flamingants', striemende: '*Nazis durant les guerres et catholiques entre elles*' is minder uit de lucht dan uit een martiale werkelijkheid gegrepen.

Want het regelrechtse Vlaanderen ontwapent niet. In het slotdebat ter afronding van de t.v.-serie¹¹ werden de democraten in het defensief gedrongen door Paul Daels, ijzerbedevaartvoorzitter, Clem de Ridder, voorzitter van het Davidsfonds en jezuïet Karel van

Isacker. Laatstgenoemde bestond het de oostfrontstrijders op de buis als 'de laatste generatie idealisten' te verheerlijken. De bruine nesten broeien door. Vergrijsd in de vergissing keurde Clem de Ridder de collaboratie enkel af op strategische gronden: men had de fout begaan de oorlog te verliezen, waardoor 'een genadeloze repressie zoveel valabele mensen kon uitschakelen'. En eens te meer moesten in een openbaar debat eminente vertegenwoordigers van het verzet zich verdedigen tegen de aantijging dat 'de weerstand' uit een stelletje ongeregeld bestond dat het hart niet op de Vlaamse plaats droeg.

Nazi durant les guerres et catholique entre elles... welk recht van spreken heeft een Clem de Ridder? De grootste katholiek-culturele pressiegroep, het agressieve Vlaamse geweten, het Havikfonds, weet u wel, werd jarenlang geleid door onderwijzer De Ridder die leefde van 1920 tot 1939 en van 1946 tot op heden en de tussenin liggende periode buitenaards doorbracht. Althans, noch de biografische gids 'Wie is wie in Vlaanderen?' noch 'De encyclopedie van de Vlaamse beweging' reppen over de oorlogsactiviteiten van de dynamische onderwijzer. De Vlaamse beweging lijkt onzichtbaar beïnvloed door Russische leermeesters, bedreven in het weggummen van minder plezierige gebeurtenissen. Want in het begin van de jaren veertig was onze wilskrachtige onderwijzer meer Graalridder dan ooit, een vierkantig nationaal-socialist die daar ook schrijvend getuigenis van aflegde en toen voluit met zijn pausenvoornaam Clemens (of Klemens) tekende. Twee brokken oorlogsproza; in het eerste geval spelt hij in het collaboratie-dagblad Volk en Staat van 5 juni 1943 onder de kop 'Onderwijzer en politiek' de vakbroeders de les. Een fragment: 'Ook voor den onderwijzer luidt de revolutie van het nationaalsocialisme een nieuwe periode in. (...) Wij zijn de revolutie of we zijn ze niet. Wie de pretentie heeft zich tot deze revolutie te bekennen, moet hieruit de volledige konsekwenties trek-

ken en deze bevestigen door den inzet van zijn totale persoonlijkheid. Daar vooral komt het op aan dat de nationaalsocialistische ideologie beleefd wordt. Geen enkel volk zal het tot nut strekken dat de wereld door het ontstaan van het nationaalsocialisme een programma rijker is geworden indien deze nieuwe wereldbeschouwing zich beperkt tot het uitspreken van banvloeken over het voorbije regime en theoretische ontwerpen voor de toekomst.

Neen, als we door den uitbouw van het nationaalsocialisme in de zuidelijke Nederlanden ons Volk willen dienen moet er iets positiefs verwezenlijkt worden. Anders gaat het niet.

Wie zijn Volk lief heeft geeft zich geheel voor zijn Volk. De tijd van het middelmatisme is voorbij. De huidige revolutie moet gedragen worden door strijders uit één stuk, mannen met een vierkanten wil, fanatiekers.'

Muziekpedagoog Klemens de Ridder drie maanden later, 8 september 1943, in 'De Jonge Nationaal-Socialist' over 'De beteekenis van het lied'. Fragment: 'Hoe stom zou een soldatenmarsch niet zijn, wanneer geen marschlied weerklinkt boven de stalen maatslag van de laarzen op de straatkeien? Onze mensen stonden eenvoudig paf, toen ze in Mei 1940 de Duitse kolonnes zagen oprukken onder het zingen van een lied.

(...) Ook onze jeugd zingt haar liederen. Niet de hysterische negermuziek door heimatloozen geïmporteerd noch de sentimenteele flauwigheden van een kabaretzangeres. Nee, zonder mededoogen wordt dat alles uit ons repertorium geweerd. Wat wij dan zingen? Wij verkonden door ons lied de grootheid van het Dietsch verleden, de hardheid van den huidige kamp en de heerlijkheid van onze volksche toekomst.

Geen beter middel hebben we aan de hand om onze ideologieën te propageeren dan ons lied. Willens nillens moeten de niet-blinde buitenstaanders bekennen wanneer ze jullie, pronte kerels en fris-

sche meisjes, zingend zien marcheeren, dat er in jullie toch wat meer steekt dan in hun eigen brave-Hendrikken of hersenlooze dandy's. Ook de roode hamer-en-sikkelzwaaiers en de tamme Albion-afwachters ondergaan den invloed van uw lied. In hun machteloosheid kraken ze een vloek.'

In een normaal ademende democratie krijgt een dergelijk uit de kadans geraakte figuur de niet mis te verstane wenk zich voortaan op een verre achtergrond gedeisd te houden. In het Vlaanderen van 1986 is De Ridder een prominent die in een televisie-debat over het foute verleden de hoge toon voeren mag, die periode in een lyrisch daglicht stellen mag, hier en daar een nostalgische ondertoon aanbrenghend.

Met achteraf verontwaardiging in de pers? Bijlange niet, au contraire, Karl von Isacker mag zijn elegie op het oostfrontvolk in De Standaard van 22 maart dunnetjes overdoen. Zesenvestig jaar na de Duitse inbraak in België blijft het verzet ondergronds. Toen ik met een opposant van het flamingantische trio nakaarte verzocht deze in geschriften niet genoemd te worden. Hij vreesde represailles...

Prettig aan godsdiensten is dat zij elkaar op leven en dood bekampen; in naam van Gods synoniemenarsenaal doen zij elkaar den duvel aan. Manu Ruys ziet in de katholieke De Standaard van woensdag 12 maart 1986 de véél te goddelijke islamitische fundamentalisten onze burchten belagen en beveelt de ophaalbrug neer te laten. Een fragment uit dit nieuwe Roelantslied: 'Het is echter niet aanvaardbaar dat hier islamitische groepen wortel schieten die vasthouden aan een geloof en een levenshouding, die in zich de kiemen dragen van vijandschap, agressiviteit en vernielingsdrang. Verdraagzame en verlichte Noordafrikanen die in ons land gevestigd zijn, waarschuwen diskreet voor het explosieve van een Arabisch fanatisme dat nu reeds merkbaar is en - ook in schooltjes voor kin-

deren van gastarbeiders en in minuskule moskeeën - uitgedragen wordt door kleine groepen van zeloten. (...)

De overheid moet attent zijn voor alles wat de samenleving kan bedreigen en ondermijnen. Dat heeft niets te maken met racisme. België is een uitermate gastvrij en verdraagzaam land. Het heeft op dat punt van niemand lessen te ontvangen. Maar het kan niet gedogen dat, onder het mom van vreemdelingenonthaal, buitenlandse terroristen actief zijn in onze maatschappij; onsociale elementen en misdadigers moeten definitief over de grens gezet worden. Het kan evenmin dulden dat in het weefsel van onze westerse, kristelijke beschaving zich parasieten nestelen die de vernietiging nastreven van onze cultuur en samenleving.'

Het kan verkeren. Gisteren trokken wij met hoorngeschal over berg en dal naar Palestina om er onze levenshouding te vuur en te zwaard uiteen te zetten, vandaag beven wij voor een thuiswedstrijd, vragen ons benepen af hoe wij het Heilig Land België buiten het vizier van oprukkende Saracenen houden. Gelukkig zal de verdraagzaamheid, waar de christenheid bol van staat, uitkomst brengen: wij bieden de onsociale Halve Maanzieken de andere wang aan en halen bij de apotheker een middel tegen de parasietenjeuk in het christelijk weefsel.

De CVP is de politieke vitrine van de katholieke zaadhandel. Als u stelt dat de CVP op een massale aanhang steunt, verwijst ik naar de bevoogding vanaf de eerste levenskik. Met de fopspeen gesnoerd en met talk in de ogen worden wij in roomse doeken gedaan. De sterkte van de katholieke partij heeft hoofdzakelijk uitstaans met die handoplegging, is in minieme mate het resultaat van een vrije keuze.

★ ★ ★

Een sjoemelende democratie moet het naast sport hebben van spec-

taculaire attracties, we leven tenslotte in een pretpark. De laatste maanden van 1985 hijgden de media van opwinding voor de wonderstreken van de Leuvense hogeschoolstudent Jan Bardi. Heil Bardi, die verkiezings- en voetbaluitslagen voorspelde en vanuit Brabant helder zag welke lingerie een Oostvlaamse mevrouw in haar badkamer uittrok. Als bijen zwermden populaire radio- en t.v.-makers om hem heen, geen studio die niet ontruimd werd om Jan zijn paranormale gaven te laten demonstreren. Krantenkolommen behangen met kirretjes van extase, volkstoelopen in steden en dorpen waar Bardi gevraagd werd om wijn in bier te veranderen en friet te vermenigvuldigen. Tot het t.v.-praatprogramma 'Mike' en de krant De Morgen uitbrachten dat de student een leerling-goochelaar is die zijn vertoon uit handleidingen haalt die je overal voor een prikje kunt kopen. De Vlaamse mensheid wéér een illusie armer, het wordt tóch wachten op de jongste dag om te vernemen uit welke Hoge Hoed wij getoverd komen.

Een meester in het kleineren van publiek is Jos Ghysen van het zaterdagochtendprogramma 'Te bed of niet te bed'. Na de ordinaire hocus pocus maandenlang te hebben opgeklopt tot een fenomeen van landsbelang redde hij zich na de ontmaskering met zuurzoete kreten als 'Heerlijk dat wij kunnen discussiëren over iets dat niks is' ... 'We maken er toch maar amusement mee' ... 'Het is toch allemaal flauwekul' ... 'Dit is prettiger dan je bezighouden met alle ellendige dingen die helaas ook gebeuren'.

Vooraf niet bezighouden met ellendige dingen, Ghysen, je zou een slapend schaap wakker maken, dat zou nogal eens helaas zijn.

Ook een aardige goocheltruc is dat de Jan Bardi's met de dag talrijker worden: één verdwenen, drie verschenen! In Patrick Dewael herkennen wij Jan Bardi als minister van Vlaamse cultuur, maar nog niet ontmaskerd. De Limburgse advocaat heeft weinig ervaring met het artistieke bedrijf, maar kondigt aan er hard op te studeren. Hij

heeft sinds zijn aanstelling al een boek gelezen, iets van Geeraerts Walschap. Toneelkennis vergaarde hij als butler in de studentenclub van het Tongerse atheneum en meer toneelwetenschap haalt hij bij mevrouw Dewael, actief in het amateurgezelschap 'Nieuw Genker Toneel'.

Dewael behoort tot de Vlaamse 'executieve', waarvan de regeringskranten vandaag aanstippen dat het een scherts kabinet is dat geen klap uitvoert. De leiding berust bij Bardi-Geens die het in zijn bolle kop gestoken heeft om de Vlaamse bodem met golfholes te perforeren. 'Het golvende vlakke land', smaalt De Financieel-Economische Tijd van 13 maart spiritueel en zelfs de Gazet van Antwerpen van 18 maart vindt geen excuses voor het 'ter plaatse trappelen' van de Vlaamse regering, lees: voor het politiek luiwammessen van eminente nietsnutten. De nationale schatkist is leeg, maar dat zal de peperdure lobbyisten een zorg zijn. Nog de Gazet van Antwerpen: 'Op nauwelijks één dag kan de Vlaamse Raad, ooit pompeus het Vlaamse parlement genoemd, zijn agenda afhaspelen. Van een begroting voor 1986 is nog geen sprake.'

Als de politieke top zich onderscheidt door vlegelachtig gedrag en brutale beunhazerij, is het logisch dat op een lager echelon malafide vindingrijkheid en wegwezen met eigen voordeel geijkte praktijk wordt, waarbij men met de moraliteit blindemannetje speelt.

We zijn geen bananenrepubliek, daar is het klimaat te verbrod voor, we zijn een golfstaat van kapitaal belang.

***

Welk weerwerk tegen de autoritaire macht en welk perspectief op democratischer tijden biedt de oppositie?

Geen. De Socialistische Partij haalde vorig jaar de binnen- en buitenlandse krantekoppen met gebalde uitspraken over de aanpak van

het groot banditisme. Doders van het slag 'Bende van Nijvel' mogen van SP-voorzitter Karel van Miert fysiek worden uitgeschakeld, volgens zijn beter gebekte hulpsheriff Louis Tobback 'als ongedierte uitgeroeid'.

Tegen Wilfried Martens en zijn volmachtenfobie wordt een voze roze vuist gebald. Tot mijn steile verbazing hoorde ik Louis Tobback op zondag 17 november 1985 in de Brabantse gemeente Asse een gehoor van honderd progressieven uitleggen dat hij als *socialist* moeite heeft met het bewind van Martens, maar niet als *democraat*. Dat democraat Tobback evenmin wakker ligt van het regime Margaret Thatcher. Democratisch gezien leven wij in de beste der werelden en zijn er ook door omgeven.

Wilfried Martens die de welvarende Belg in de watten legt en de gehavende landgenoot peentjes laat zweten, die het parlement systematisch buitenspel zet en eigenmachtig de mensdom vernietigende kruisraketten laat overvliegen, die het milieu zienderogen helpt verloederen, die een fan is (geworden) van Margaret Thatcher en een uitgesproken bewonderaar van dictator Mobutu, die het publiek electoraal voorliegt, deze politieke rookham krijgt van Louis Tobback een democratische bul, cum laude.

Men kan van dame Thatcher veel zeggen, niet dat zij last heeft van democratisch aanvoelen. Tijdens de Falkland-oorlog heeft zij de slagkruiser 'Generaal Belgrano' die niks met de krijgsverrichtingen te maken had, uit propaganda-overweging tot zinken laten brengen, wat met verlies van mensenlevens - weliswaar Argentijnse - gepaard ging. Een schip mag dan geen supermarkt zijn, zoiets zweemt naar groot banditisme. Erger nog is de Argentijnse verpaupering die in Engeland ten hemel schreiende proporties aanneemt. Over die sociale afbraak worden de jongste jaren onverminderd noodklokken geluid. Het onafhankelijke Family Policy Studies Centre publiceerde in december 1985 een rapport waaruit blijkt dat vier

miljoen Britse kinderen (op 47 miljoen inwoners) leven in gezinnen beneden de armoedegrens. In Maggy Thatchers Londen slapen 20.000 mensen op straat in kartonnen dozen.¹² De Anglicaanse staatskerk is uit zijn krammen geschoten en stelde de premier met het stalen hart persoonlijk aansprakelijk voor dit sociaal banditisme. Thatcher schold de bisschoppen voor uilskuikens.

Volgens een Leuvens socialistisch kopstuk is er geen democratisch vuiltje aan de lucht. Overzee niet en hier niet. Ook al zou de politieke vakman gelijk hebben in zijn beoordeling van Martens - van Engelse toestanden heeft hij duidelijk geen weet - dan nog moet het de socialistische ambitie zijn om op een rechtvaardiger, dus democratischer, manier het staatshuishouden te bestieren.

Maar als de oppositie op beide oren slaapt doe ik ook mijn snavelkje toe. Alles hierboven aangebracht is terug te voeren tot een fabelspel voor de heren Don Quichot en baron Von Münchhausen.

Inmiddels gaat de vrijheid centimetersgewijze kopje onder.

Misschien bewaart ergens een archivaris de vrijheid op video.

België, een lui land, maar niet lekker.

De grondgedachte voor dit hoofdstuk ontwikkelde de auteur op donderdag 28 november 1985 in het Gentse Cultureel Centrum Vooruit, ter gelegenheid van de Geuzenprijs door het studentengenootschap 't Zal Wel Gaan' uitgereikt aan graficus Kamagurka.

Eindnoten:

1. Belga-bericht medio november 1985 in de kranten verschenen.
2. Uitzending van zaterdag 16 november 1985.
3. Algemeen Handelsblad en Nieuwe Rotterdamse Courant van 23 februari 1985.
4. Algemene Spaar en Lijfrentekas.
5. Anders Gaan Leven.
6. Verschenen in De Standaard van vrijdag 18 oktober 1985.
7. De Financieel-Economische Tijd van zaterdag 8 maart 1986.
8. De Volkskrant van 27 november 1985.
9. De Belgische pers eerste dagen van maart 1986.
10. De Volkskrant van 23 februari 1985.
11. Uitzending van vrijdag 14 februari 1986.

12. Weekblad Haagse Post van 11 januari 1986.

Mad(e) in Belgium

- Een meneer koopt in een Brusselse boekenzaak 'Le chagrin des Belges' van Hugo Claus. Bij het verlaten van de winkel komt hij langs de Vlaamse afdeling, ziet 'Het verdriet van België' en zegt verbaasd: '*Tiens! C'est déjà traduit?*'.
- Hoe verbaliseert men Nederlands. Uit een Pro Justitia van de politierechtbank van Dendermonde, datum 28 januari 1986. Het gaat om een voorgedrukte zin, niets te maken met de toevallige inspiratie van een loslopende koddebeier: *Doende deze betekening tot kennisgeving en tot zulk einde als naar recht.* Waarvan akte, om met de boetebrief te beëindigen.
- Leuk van de pastoorsmeidenkrant De Standaard, datum 15 februari 1986, over een politica die zich inzet voor de aan haar Zuidafrikaans gevangenislot overgelaten Hélène Passtoors: *Europaparlamentslid Marijke van Hemeldonck komt op voor Passtoors. Dat is ook de eerste keer dat zij voor pastoors pleit!*
- Uit een enquêteformulier dat voorjaar 1986 in de Brabantse gemeente Dilbeek circuleerde:
  - Is Dilbeek, politich gezien, een echte Vlaamse gemeente?*
  - Kent u al de woorden van de 'Vlaamse Leeuw'?*
  - Kennen uw kinderen al de woorden van de 'Vlaamse Leeuw'?*
  - Is Dilbeek verbreedert met een gemeente in het buitenland?*
  - Bent u gunstig over die verbroedering?*
  - Hebt u liever een andere verbroedering?*
  - Hebt u liever geen verbroedering?*

- Kransje krantekoppen:

Drie Belgen gooien zich elke week onder trein
Het Laatste Nieuws, 31 maart 1985

Warenhuisverkoopster door dief in ziekenhuis geslagen te Gent
Gazet van Antwerpen, 5 september 1985

Antwerpse apothekeres gaf gif voor cake te goeder trouw
Het Laatste Nieuws, 7 november 1985

Filip de Wilde was niet aan het feest
Gazet van Antwerpen, 17 september 1985

Agent in ziekenhuis ingeslagen
De Morgen, 9 december 1985

Boerensyndikaat wil scheur naaien
De Morgen, 14 november 1985

*Prince schiet met zijn liedjes over masturbatie Amerikaanse
moraalridders in het verkeerde keelgat*
De Morgen, 3 september 1985

*Vrouw in vroegtijdige menopauze is zwanger met ingevroren
donorvrucht*
De Standaard, 20 maart 1986

Urine zwangere vrouwen niet meer naar zeugen
De Morgen, 24 augustus 1985

Dronken Robert schoot vrouw dood nadat zijn voetbalploeg verloor
Het Laatste Nieuws, 24 december 1985

Man valt van kerktoren te Bilzen
De Nieuwe Gazet, 4 december 1985

Het ontwaken van Laken Deus Rex Machina

Ronald van den Bogaert mag de vorst op zijn blote knieën danken, maar dat zal hij wel niet doen.

Lezer C.d.B. uit Eeklo in Het Laatste Nieuws van maandag 3 februari 1986

Van den Bogaert had veeleer woorden van dank moeten uitspreken aan het adres van de Belgische regering en van de koning. Zij hebben geld, tijd en energie ingezet om hem uit de nesten te helpen waarin hij zich had gewerkt. Ondank is 's werelds loon.

Lou de Clerck in de Gazet van Antwerpen van 4 maart 1986

Woensdagavond, 25 december 1985. In de woning der Belgen wordt de beeldbuis gestoffeerd met twee rustieke stoelen. Enkele uren vroeger is het potige meubilair van zijn hoes ontdaan, waarna geschoold televisiepersoneel - zweetdoek tussen zit en zitvlak - de hoogwaardige attitudes uitprobeerde.

In de met oktoberbruine motieven overtrokken fauteuils nemen nu plaats hij, Boudewijn, en zij, Fabiola, samen het Belgische vorstenpaar. Het staatshoofd zal zo dadelijk zijn jaarlijkse *kerstboodschap* tot de natie richten. Daarbij veronachtzament dat 1 januari

een tactvoller datum zou zijn, nu wordt de niet-christelijke onderdaan gemakshalve méé bij de os en de ezel gerangschikt.

Onder het fraseren fronsst de koning in de lens; een kippige imker die een dartel bijenvolkje doorvorst. Koningin Fabiola, rechts in beeld, tuurt naar het plafond in het onzichtbare gedeelte van de salon en neigt dan het smalle hoofd (op die langzame hals) naar haar echtgenoot die formuleert hoeveel hij aan haar te danken heeft. Al een kwarteeuw huwelijksleven lang. Zij glimlacht gipsmatig, hij verschuift zijn linkerhand van de linkerleuning van zijn stoel naar haar rechterhand; hun handen omvatten elkaar in een stramme pantomime van zich verstrengelende vingers. Platonisch gewriemel.

(Hoe opgelegd is die tedere handoplegging? In een apart opgenomen *message de Noël* haken de handen op precies hetzelfde moment op precies dezelfde manier in elkaar, krijgt de Franstalige onderdaan een identiek vinger-vlechtwerk te zien.)

De vijfde koning der Belgen declameert dat het gezin weer hoeksteen moet worden. Een veelzeggende passage uit de *message*: 'Onder voorwendsel van de zogenaamde bevrijding van het individu worden familiale waarden al te vaak in diskrediet gebracht.' De monarch zonder nageslacht voegt er aan toe dat 'vele tekortkomingen en ziekten van onze maatschappij hun oorsprong vinden in de aantasting van de gezinsbanden.'

De linkerhand stut nu de rechterhand van de Spaanse gemalin die een Nederlandse heilwens gorgelt.

(Met haar 57 levensjaren maakt Doña Fabiola de Mora y Aragon een gedehydrateerde indruk. Volgt zij een streng strobloemendieet?)

De dag na de uitspraak zijn de t.v.-recensies in de katholieke pers van een handenwrijvende teneur. De Standaard monkelt dat het land zich gelukkig mag prijzen over een zo zedig-gaaf vorstenstel te beschikken. De voorpagina van de Gazet van Antwerpen - toch nog

altijd 40 cm. × 60 cm. groot - is ontoereikend om de hoeksteen uit te stallen. In de krant *Le Soir* staat de koninklijke billenkoek voor loslopend individualisme naast het zweeproza van Karel Dillen die pleit voor een gespierde 'familiepolitiek'. Twee zielen, één hoeksteen-gedachte. Dillen is voorzitter van de extreem-rechtse partij Vlaams Blok.

In 1985, na vijfendertig jaar van voorbeeldig parlementair koningschap, zweert monarch Boudewijn I een neutrale houding af en komt een geprononceerde maatschappijvisie naar buiten. Zijn optreden begint in mei 1985, met het zesdaagse bezoek van de paus aan België. Terwijl de ultramontane *Gazet van Antwerpen* in zijn editie van 16 mei - eerste Bezoekdag - nog eens onderstreept dat de paus *niet* als staatshoofd wil ontvangen worden, handelt de koning haaks op deze belofte. Boudewijn is niet van de kerkvorst weg te slaan. In plaats van zich te tonen als de hoeder van een pluralistisch samengestelde natie, ziet B. zich als de Proost van negen miljoen parochianen, de Gouverneur-Misdienaar van kerkprovincie België.

Vijf bezoekdagen lang klit de koning aan de clericus, peddelt de vorst in de voetsporen van de visser, laat Laken het handje van de Grote Witte Man uit Rome niet los. Vonken uit het vorstelijk wierookvat, na de pauselijke nederdaling per helikopter in het Brusselse Jubelpark: 'In naam van de liefde is u een hardnekkig verdediger van de mensenrechten en van de onvervangbare rol van het gezin in onze maatschappij. (...) Helaas worden deze fundamentele waarden van liefde, rechtvaardigheid, vrede en verzoening, eerbied voor de waarde van de mens en van het gezin in deze tijd dikwijls bedreigd en zelfs veracht. Individueel en gemeenschappelijk egoïsme neemt al te dikwijls cynische vormen aan zoals onverschilligheid, hongersnood, terrorisme, marteling en oorlog.'

Hoe trefzeker dropt mijn vorst luchtledige gehaktballen in een rijstebrij gemeenplaatsen. De Bezoeker, die op de privé-toer is en

niet als staatshoofd komt, wordt getrakteerd op de Belgische hymne en het *Vaticaanse* volkslied, dat klinkt als de inzending van Cyprus voor het Eurovisiesongfestival. Op pauszondag 19 mei geeft de voltallige koninklijke familie *acte de présence* op het communierendez-vous voor de basiliek van Koekelberg; een dag later is er receptie ten paleize, met urenlang het geschuifel van voor de primaat defilerende dignitarissen. En met weer een speech waarin de soeverein terreinverkenner speelt voor de theorieën spuwende orthodoxe kerktank.

Bij de julival van de christen-liberale regering, nadat vervroegde verkiezingen zijn uitgeschreven, weigert Zijne Majesteit het ontslag van de regering te aanvaarden. Een meer dan ongebruikelijke manier om zijn persoonlijke en politieke sympathie voor de figuur van de christen-democratische premier Wilfried Martens te beklemtonen. Zodoende mengt de dynastie zich manifest in de verkiezingscampagne, bezondigt Laken zich aan het suggereren van een stemadvies.

Op kerstdag is er king op de kabel, met zijn hoeksteen in de kikkerpoel van een troebele samenleving. Tussen koninklijke neus en lippen wordt het feminisme met een dreun bedacht - 'de zogenaamde bevrijdingen van het individu' - en insinueert het staatshoofd dat onder meer Aids - 'de ziekten van onze maatschappij' - een gesel is waarmee Hierboven de verslappende familiebanden weer opstijven wil.

Ten slotte is er de 'grootmoedige' interventie in de zaak Ronald van den Bogaert, de Zaïre-specialist van de Socialistische Partij die in de zomer van 1985 in Kinshasa tegen de lamp vloog. De Belgische regering beschikte over honderd en één middelen om Van den Bogaert - die in Zaïre geen pink had uitgestoken - vrij te krijgen. In plaats daarvan speelde de Belgische eerste minister met de Afrikaanse dictator onder één hoedje, met de bedoeling de Socialis-

tische Partij en alle opposanten van Martens-Mobutu op een zacht vuurtje te laten sudderen en gaar stoven. Na zes maanden uit de neus eten van de verantwoordelijke autoriteiten, na alarmerende berichten over de gezondheidstoestand van Van den Bogaert, tovert het gezag konijn Boudewijn uit de hoge hoed. Waar gewone stervelingen falen zal de *démarche* - het dure woord ligt de pers dagenlang in de pen en in de mond bestorven - van de koning uitkomst bieden.

In zijn grote goedheid neemt de vijfde vorst van het wespennest B. de ganzeveer ter hand en krast een smeekschrift op perkament, zijn vis-à-vis overzee verzoekend om V.d.B. genadig te zijn. En, jawel, het wonder geschiedt! De gevangenispoorten openen zich en in de Ronald-krant *De Morgen* van 30 januari 1986 mag de Zairese ambassadrice Ekila Lyionda elke onduidelijkheid wegnemen: 'Als de *président-fondateur* besloten heeft tot gratieverlening voor Ronald van den Bogaert is dat niet te wijten aan de druk van om het even wie ook, maar uitsluitend toe te schrijven aan de van oudsher persoonlijke banden tussen president Mobutu en de Belgische koning. En de grote achting die ze voor elkaar koesteren.'

In *Het Laatste Nieuws* vermaant een lezer de vrijgekomen laat en onverlaat de koning op ontblote knieën te danken. Een lezer kun je moeilijk iets ten kwade duiden, maar een maand later schrijft de hoofdredacteur van de *Gazet van Antwerpen* een epistel in dezelfde zin. Van den Bogaert heeft geen recht van spreken, kapittelt Lou de Clerck als reactie op een persconferentie van de Zaire-specialist, want hij zat een dictator op een eigenzinnige manier dwars en zo iets doet men niet. Dictators zijn om voor te beven. Bovendien kent VdB zijn Vlaamse spreuken en gezegden niet, althans, hij past ze niet toe. Zo het gezegde dat *Zwijgen goud is*; waarom doet de in zeven Zairese sloten versukkeld socialist er het zwijgen niet toe, liefst in alle talen, vraagt De Clerck zich af en besluit zijn verbol-

gen opstel met een tweede gezegde, dat ondank's werelds loon is. Deze beeldspraak slaat op het uitblijven van stamelende dank door de teruggewonnen zoon aan het adres van hof en houding. Lou de Clerck heeft alle recht van spreken, al is dat dan geen goud, hij bestaat als 'journalist' bij gratie van de goedertieren premier Wilfried Martens. Hier spreekt de vazal die een honorabel burger volgzzaam gedrag inpepert.

Niet alles is verwerpelijk aan de Antwerpse hoofdredacteur. Hij houdt zijn achternaam in ere.

★ ★ ★

Het verweer tegen het ontwaken van Laken zal niet uit de rode hoek komen. In 1985 vierden de socialisten hun eeuwfeest. Dat deden ze onder andere met een expositie van die naam, 'Honderd jaar socialisme', in de hoofdstad te bezichtigen van 22 maart tot 20 april. Toen ook koning Boudewijn belangstelling toonde, renden de initiatiefnemers door hun schepping met de paniekkreet drie voor koning Leopold III onwettige affiches ('de koningskwestie') te verwijderen. De koningskwestie was een revolutionair moment, roemrijk voor het socialisme. Men heeft toen de democratie gered door de sjah van België een voet dwars te zetten, een verlicht despoot vergulde rust op te leggen. Vijfendertig jaar later is in het rijk alles rustig en haast een geciviliseerde socialistische beweging zich om het verleden uit te vlakken en blinde vlekken aan de geschiedenis toe te voegen. Om een koningszoon niet te vergrammen.

Voor Vlaanderen pakte het jubilerend socialisme uit met een mooie slogan: 'De Rode Verleiding'.

Rode Verlakking is ook toepasselijk.

En eeuwig bloeien de begonia's...

Naschrift

Een Belg kan alleen grappen debiteren over geslachtsdelen, en daar richt hij bij een vechtpartij ook altijd zijn stompen en schoppen op. Een ware obsessie.

(...) De leeghoofdigheid van de Belgen staat ervoor garant dat ze dol zijn op nieuwtjes, kletspraatjes, kwaadsprekerij, etcetera. Een dorpse nieuwsgierigheid drijft hen naar het station om te kijken wie er uit de trein stapt.

Charles Baudelaire in 1865

Honderdtwintig jaar geleden bundelde de Franse dichter zijn gramschap over het Belgische domdenken in een kreet: 'Pauvre Belgique'. Vandaag zouden wij zijn humeurige typering van onze nationale karaktertrekken met een vertederde melancholie moeten doorbladeren; in plaats daarvan staat de tijd stil op een televisiescherm waar het draaiboek van 'Het Pleintje' zich gedraagt conform de karikaturale voorstelling van de Belg uit de begintijd van zijn onafhankelijkheid.

'Het Pleintje' staat stijf van schrik voor sex en maakt voortdurend allusies op de geslachtsdaad. De toespelingen zijn legio en worden geventileerd in zweterige termen als daar zijn: '*Toen zij hunnen troelala deden*', '*Als hem door haar rood licht is gereden*' en tientallen

van die verbale knipogen op het bedgebeuren meer. Vrouwenborsten is ook zo iets om gluurderig over te doen en over te fezelen, onvolwassenheid oblige. Meneer Piepermans, koster of conservator van 'Het Pleintje', griffelt over *'de begonia's van juffrouw Sap'*, een bloemrijke metafoor voor het voorkomen van Sap die naar waarheid getooid is met vergeet-mij-nietjes.

'Het Pleintje' van Jan Matterne is op vunzigheid gebaseerd, steekt vol scatologische obsessie, debiteert aan een stuk door grappen over geslachtsdelen, is doorspekt van nieuwtjes, kletspraatjes, kwaadsprekerij en put zijn bestaansreden uit dorpse nieuwsgierigheid, de rode draad in het scenario. We moeten ziener Baudelaire blijven respecteren als de eerste BRT-criticus.

Nu is gebrek aan smaak en een onderduims gedoe geen louter Vlaamse karaktertrek, maar een universeel verschijnsel. Verheugend aan 'Het Pleintje' was de unanieme afkeer ervan. De kritiek had er geen goed woord voor over, KNS-directeur Ivonne Lex verbood haar volk er aan mee te doen, BRT-actrice Denise de Weerdt moest op het matje bij de raad van beheer van het omroepinstituut verschijnen wegens Plein-desertie - ze bedankte voor een rol - en vanuit het BRT-gebouw zelf drong schaamtevolle woede over de wanstaltige miskleun naar buiten. Dus niks om je als slimdenkend Vlaming druk over te maken, het in januari 1986 op zondagavond losgelaten onding zal binnenkort als grof vuil worden afgevoerd. 'Het Pleintje' moet je zien als een geintje, bedoeld om vervelende Charles zich nog eens in zijn Parijse graf te laten omdraaien.

Op donderdag 27 maart worden wij uit die droom geholpen. Er is de donderslag dat 'Het Pleintje' alle kijkrecords uit het dertigjarig bestaan van de Vlaamse televisie klopt. De cijfers onthullen dat op zondagavond een op twee Vlamingen niet van de buis weg te branden is. Naarmate het verhaal vordert wordt die helft ruimschoots overschreden. Een laatste illusie - dat men kijkt om zich

over zoveel ongein vrolijk te maken - gaat mee aan diggelen: het waarderingscijfer komt neer op een uitmuntend paasrapport vanwege het publiek voor Jan Matteredne en zijn kneepjes in de schemerzone.

Vlaanderen sluit een voddebaal-verhaal aan zijn hart, waaruit 'het beleid' weer zal besluiten dat men dit volk alles en het ergste aandoen kan. De Vlaamse massa is zo gewend aan bederfelijke behandeling dat de culturele ambitie, voor zover ooit aanwezig, zienderogen verschrompelt. Daar speculeren de menners op. Diezelfde zwarte donderdag in de paasweek verkocht het radiomagazine 'Actueel' in zijn commentaar op de goeie volkse beurt van het feuilleton al een sneer richting 'kritikasters die nu voor schut staan'. Humo's Dwarskijker Willy Courteaux werd in de uitzending gedagvaard om zijn lage dunk van het programma te verantwoorden. En er was de prachtige 'boutade' van Frans Puttemans, hoofd Dienst Drama van de BRT (waaronder 'Het Pleintje' ressorteert) die aan De Morgen toevertrouwde 'dat er nu rustig aan de kwaliteit van "Het Pleintje" kan gewerkt worden...'

Van lage dunk gesproken, je mag een publiek nooit onderschatten, *never*. Dan kun je beter, zoals de walvissen bij momenten doen, met zijn allen hara-kiri plegen. Maar als je alleen de primaire instincten streelt dan onderhoud je natuurlijk toestanden die aan de middeleeuwen rappeleren. Dan wordt goocheme student Jan Bardi maandenlang door de media als wonderknaap opgevoerd en hoeft het niemand te verbazen dat nog in 1986 een Maria-beeld in de simpele woning van de familie Matthijs in Haaltert-bij-Aalst slag levert met de duivel en de boze geest met brandende voet verplettert. Waarna de heer des huizes, wegens rugklachten in een Brussels ziekenhuis opgenomen, op datzelfde wonderlijke moment als een halve Lazarus van zijn ziekbed opstaat en kiplekker huiswaarts keert. Grote koppen in de kranten en een stroom bedevaarders naar

Haaltert en in de pers de technische uitleg van een onderpastoor en een pater Capucijn dat het om een Maria van de Rosa Mystica gaat en dat haar linkervoet in het vuurgevecht met de boze gespaard bleef omdat het volgens de Maria-overlevering met die voet is dat de Moeder Gods duivels vertrapte.

Er kleefte een voodoo-luchtje aan onze samenleving. In maart was de Maagd op bezoek bij een kunstschilder in Verviers, zij het onrechtstreeks. Hij had Maria's beeltenis geschilderd en toen hij haar om een oordeel vroeg, begon een kaars in het atelier spontaan te branden.

Vlaanderen dreigt 'Het Pleintje' te worden. Het populaire weekblad Story van 18 maart brengt een omslagfoto van de hoofdpaljassen René en Manu Verreth die hun oude moeder omkransen. In opdruk de verzuchting van Wieske Verreth dat zij dagelijks bidt dat haar zonen op het goede pad blijven. Met zo'n steun in de rug zit een artistieke carrière bij ons gebeiteld.

Waarom wordt domheid aangemoedigd in plaats van afgestraft? De veel gevierde en met prijzen gelauwerde literaire domoor Jos Vandelloo vermoordde in vertaling de voortreffelijke Franstalige auteur André Baillon. Van diens boek 'Un homme si simple' maakte Vandelloo een Nederlands wrak, een literaire puinhoop. In het januarinummer van De Nieuwe Maand klaagt Joris Note de verminking aan met als bewijsvoorbeeld de vernederlandsing van '*nous y fûmes ensemble*', waar wij samen waren. Daar maakt de Antwerpse kroegtijger van: '*we hebben er samen zitten roken*'. Vandelloo op het niveau van de Franstalige debiel die ooit de Duitse film 'So lange du da bist' vertaalde als 'Solange, es-tu là?'. Iemand die in een museum een kras over een doek trekt wordt in de gevangenis gezet of psychiatrisch verpleegd, Vandelloo kreeg ná die schanddaad de prijs voor Nederlandse letterkunde van Sabam, de Belgische vereniging van auteurs, componisten en uitgevers. En de grote publicist Julien

Weverbergh (Manteau) gooit deze dronken aanslag zonder verpinken op de markt.

Niet alleen Manu en René Verreth, ook domheid en boosaardigheid zijn een tweeling. Samen met Ierland is België het laatste Europese land waar abortus totaal in de illegaliteit schuilt. Een zoveelste liberaal-socialistisch initiatief in de richting van een schuchtere normalisering werd in maart 1986 door de katholieke partij al principieel afgeketst. Hoe moet het dan met vrouwen in een noodsituatie, vraagt een radio-journalist op maandag 25 maart aan CVP-voorzitter Frank Swaelen. Die noodsituatie moet worden weggenomen en daar is tot vandaag niks aan gedaan, antwoordt Swaelen. Twee vragen van mij aan de politicus: als uw partij zo tegen abortus gekant blijft, waarom is er dan nog helemaal niks aan het wegnemen van een noodsituatie gedaan? Tweede vraag: wát verstaat de CVP onder het wegnemen van een noodsituatie?

Nog onzindelijker schrijft super-katholiek Frans van Erps in *De Nieuwe Gids* van 26 maart: 'Overigens zijn er in de jongste tien jaar geen veroordelingen geweest.' Met andere woorden, het ongebooren leven is heilig, maar minder in de clandestiniteit. Onverwoestbaar aan het katholicisme blijft zijn flonkerende en flexibele schijnheiligheid.

Ik heb geen last van mijn Vlaming-zijn, maar wil niet leven in een culturele isoleercel. Manneken-Pis heeft lang genoeg model gestaan voor een incontinentente mentaliteit. Elke burger moet als een volwassene worden bejegend, moet vrij mogen denken en hardop zeggen wat hem op hart en lever ligt. Wij versmoren in onze benepenheid en op de duur is er alleen nog een halve gare die dat merkt en er een opmerking over maakt. De Duitse socioloog Theodor Adorno heeft gewaarschuwd dat de laatste revolutionair niet iemand zal zijn die met een geweer rondloopt, maar iemand die nadenkt.

'Avec un ciel si bas qu'il fait l'humilité' zingt Brel in zijn mee-

dogend chanson 'Le Plat Pays'. Als de overheden ons voorhouden dat wij in de zevende hemel leven, wil dat alleen zeggen dat het wolkendek te laag hangt.

Johan Anthierens
31 maart 1986